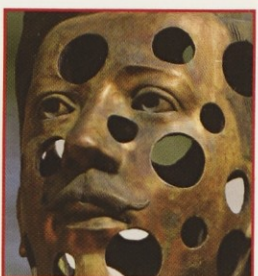
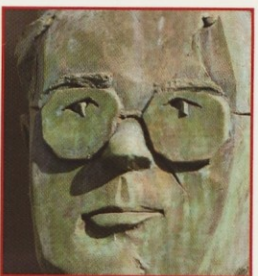
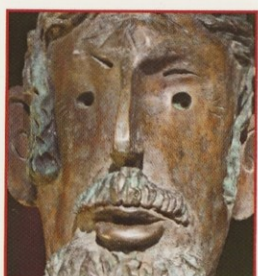
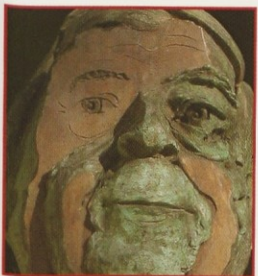
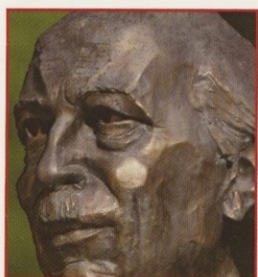
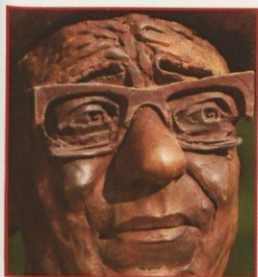

A L E J A Z N A M E N I T I H L O Č A N O V

VIVAT LUX!
Kipi v Aleji so stalen izziv za fotografe. Vsak letni čas in vsaka ura dneva ali noči nudijo drugačno podobo bronastih mož na kamnitih podstavkih.

**T H E A L L E Y
O F P R O M I N E N T P E O P L E
O F Š K O F J A L O K A**

**ALEJA
ZNAMENITIH
LOČANOV**

Vodnik po Aleji znamenitih Ločanov

VODNIK PO ALEJI ZNAMENITIH LOČANOV

izdaja občinskega sveta

dr. Pavla Blažiča in dr. Tine Deželjaka

in

desetletni postavilve obdelji v Aleji znamenitih Ločanov

traj podunjski

prof. Francisa Planina dr. Pavla Blažiča in

dr. Tine Deželjaka

G

MESTNA

Knjižnica

KRANJ

MUZEJSKO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA

Posvečeno
stodeseti obletnici rojstva
dr. Pavleta Blaznika in dr. Tineta Debeljaka
in
desetletnici postavitve obeležij v Alejo znamenitih Ločanov
treh podnuncev
prof. Franceta Planine, dr. Pavleta Blaznika in
dr. Tineta Debeljaka

VODNIK PO ALEJI ZNAMENITIH LOČANOV

MESTNA
knjižnica
10 KLANJ

DI 091312864

Muzejsko društvo Škofja Loka

Lonka

Škofja Loka, Stara Loka 2013

VODNIK PO ALEJI ZNAMENITIH LOČANOV

Alojzij Pavel Florjančič

Aleksander Igličar

Vodniki po loškem ozemlju 11

Memorabilia Locopolitana 18

Uredil: Aleksander Igličar

Fotografija: Metod Frlic, Alojzij Pavel Florjančič,
Aleksander Igličar, arhiv Loškega
muzeja, Tomaž Lunder, Marko Pleško,
Peter Pipp, Peter Pokorn st.

Lektoriral: Janez Zupet

Prevod v angleščino: Vida Igličar

Oblikovanje: Alojzij Pavel Florjančič

Priprava za tisk: Jože Šenk, SALVE d.o.o.

Tisk: Graf Grosuplje

Izdala in založila Muzejsko društvo Škofja Loka
zanj: predsednik,
mag. Aleksander Igličar

Lonka

zanjo: Alojzij Pavel Florjančič

Škofja Loka, Stara Loka 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929(497.4Škofja Loka)(036)

FLORJANČIČ, Alojzij Pavel

Vodnik po aleji znamenitih Ločanov / [Alojzij Pavel Florjančič,
Aleksander Igličar ; fotografija Metod Frlic ... [et al.] ;
prevod v angleščino Vida Igličar]. - Škofja Loka :
Muzejsko društvo : Lonka, 2013. - (Vodniki po loškem ozemlju ; 11)
(Memorabilia Locopolitana ; 18)

ISBN 978-961-6673-10-5 (Muzejsko društvo)

1. Gl. stv. nasl. 2. Igličar, Aleksander

269186560

KAZALO

Aleksander Igličar <i>Nagovor urednika</i>	9
Obeležja znamenitih Ločanov v Aleji	
<i>Uvod</i>	11
<i>Znameniti Ločani v Aleji</i>	13
<i>Življenjepis portretista znamenitih Ločanov</i>	23
<i>Metod Frlic</i>	
Portretna plastika – večni kiparski izziv	25
<i>Barbara Sterle Vurnik</i>	
Ko spomenik ustavi korak	29
Življenje in delo znamenitih Ločanov v Aleji	
Slikar Ive ŠUBIC.....	33
Kipar Tone LOGONDER.....	35
Zgodovinar dr. Pavle BLAZNIK.....	37
Geograf France PLANINA.....	39
Književnik dr. Tine DEBELJAK.....	41
Slikar Anton AŽBE.....	44
Pobudnik poštne znamke Lovrenc KOŠIR.....	45
Sociolog Boris ZIHERL.....	47
Desetar Anton HAFNER.....	49
[Škof dr. Andrej KARLIN].....	51
<i>Alojzij Pavel Florjančič</i>	
O znamenitih Ločanih in Aleji	56

Debeljakova solza iz Loma Negre

Dragi bralci in obiskovalci Aleje!

Vodnik, ki ga prebirate, vas pelje po Aleji znamenitih Ločanov, ki je nastajala med leti 2000 in 2007, ko je bilo narejenih prvih deset portretov znamenitih Ločanov. Ta prva dekada Aleje predstavlja konceptualno in avtorsko zaključeno enoto. Je Aleja znamenitih Ločanov ter istočasno galerija v naravi loškega akademskega kiparja Metoda Frlica in obenem še razstava nekaterih slovenskih kamnov.

Pobudnik Aleje in glavni nosilec postavitve obeležij je Alojzij Pavel Florjančič, ki je bil v tem obdobju predsednik Muzejskega društva Škofja Loka, ki je pripravilo seznam znamenitih loških osebnosti, katerih obeležja naj bi bila v Aleji. Z leti je pri odločanju o postavitvi obeležij vodilno vlogo prevzel Občinski svet, kar se je odrazilo tudi pri izbiri oziroma neizbiri posameznih osebnosti oziroma njihovih obeležij.

V Muzejskem društvu Škofja Loka smo ponosni, da je osrednje mesto v Aleji namenjeno trem pomembnim kulturnim in domoznanskim loškim osebnostim polpretekle dobe – dr. Pavletu Blazniku, dr. Tinetu Debeljaku in profesorju Francetu Planini - trem podnuncem, ki so bili glavni pobudniki ustanovitve Muzejskega društva in Loškega muzeja ter s tem organizirani in celoviti skrbi za ohranjanje bogate ter pestre loške kulturne in naravne dediščine.

V Vodniku je osrednje mesto namenjeno predstavitev življenja in dela osebnosti, katerih obeležja so v Aleji. Opisu devetih znamenitih Ločanov smo dodali predstavitev škofa dr. Andreja Karlina, katerega obeležje je žal ostalo nedokončano v umetnikovem ateljeju. Pogled na ustvarjanje Aleje je podal tudi kipar Metod Frlic, njegovo delo pa je strokovno predstavila kustosinja Loškega muzeja Barbara Sterle Vurnik. Z nastajanjem Aleje in postavitvijo posameznih obeležij je povezano veliko zgodb in prigod, ki jih je slikovito zapisal njihov glavni pričevalec Alojzij Pavel Florjančič. Za tuje obiskovalce smo krajše predstavitve loških osebnosti zapisali tudi v angleščini.

Mogoče se boste spraševali, zakaj smo vodnik izdali ravno v letu 2013. Njegovo izdajo smo načrtovali že dalj časa in nekako upali, da bo svoje mesto v Aleji dobilo tudi deseto obeležje. V letošnjem letu smo se spominjali 110-letnice rojstva dr. Pavleta Blaznika in dr. Tineta Debeljaka in zdelo se nam je primerno, da Vodnik po Aleji znamenitih Ločanov pripravimo ob tej priložnosti. Hkrati je leta 2012 občinska oblast Alejo znamenitih Ločanov preimenovala v Alejo zaslužnih Ločanov, kar tudi na zunaj odraža drugačne poglede na Alejo in s tem zaključek njenega prvega obdobja.

Zahvaljum se vsem, ki ste na kakršenkoli način sodelovali pri zasnovi in vzpostavitvi Aleje znamenitih Ločanov in pri pripravi Vodnika.

Želim, da boste Ločani in obiskovalci Vodnik prebirali z veseljem in ponosom v srcu ter si Alejo večkrat ogledali in vanjo popeljali tudi vaše sorodnike in prijatelje iz drugih krajev.

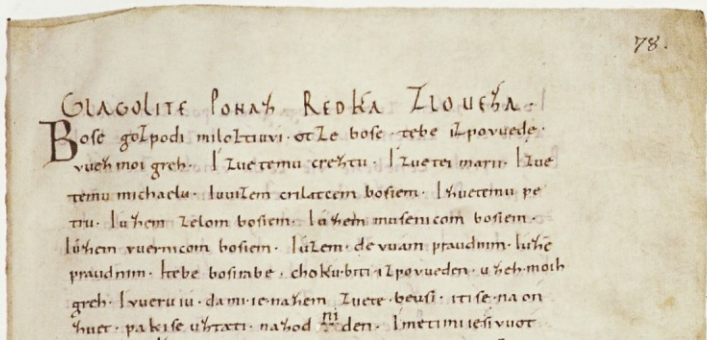
mag. Aleksander Igličar
urednik Vodnika in predsednik Muzejskega društva Škofja Loka

V Škofji Loki, vinotoka 2013

Obeležja znamenitih Ločanov v Aleji

Uvod

Škofja Loka na sotočju Poljanske in Selške Sore ima bogato zgodovino. Loka s plodnim zaledjem, ugodno klimo in potjo, ki je povezovala srednjo in vzhodno Evropo z Benečijo in Furlanijo, je bila od davna naseljena. O tem pričajo tukajšnje prazgodovinske, antične in zgodnjerednjeveške najdbe. Po madžarskem pustošenju v 10. stoletju je cesar Oton II. leta 973 tukajšnje ozemlje podelil tedanjemu freisinškemu škofu Abrahamu. Ta je na opustelo zemljo naselil svoje podanike Bavarce, Slovence s Koroške in Tirolce. V darilnih listinah prvič beremo v našem jeziku besede: Kranjska, Loka, Lubnik, Selca, Sora, Suha, Žabnica in druga ledinska imena. V kasnejši listini iz leta 989 pa je omenjen eden redkih preživelih pomembnejših staroselcev **posestnik Pribislav**. Tega z vso pravico lahko štejemo za prvega poznanega znamenitega Ločana. Drugi znameniti Ločan pa je vsekakor novi veleposestnik Loškega gospostva, **škof Abraham**, saj so prav v njegovem potovalnem obredniku našli *Brižinske spomenike*, legitimacijo naše samobitnosti in z izpričanim krščanstvom. Naše prednike uvrščajo med enakovredne člane tedanje kulturne otonske Združene Evrope. Abrahamu je sledilo še šestinpetdeset škofov. Po njih se imenuje tudi naše mesto. O njih ter o drugih znamenitih in pomembnih Ločanih, o nastajanju Aleje, njenih protagonistih in njeni zgodbi lahko preberete v poglavju *O znamenitih Ločanih in Aleji*.

Škof Abraham (957–994), prvi zemljiški gospod Loškega gospostva freisinških škofov (973–1803). V darovnici, ki jo je leta 973 prejel od cesarja Otona II., so prve omembe Loke, Kranjske, vodotokov in gora in drugih geografskih imen v slovenskem jeziku.

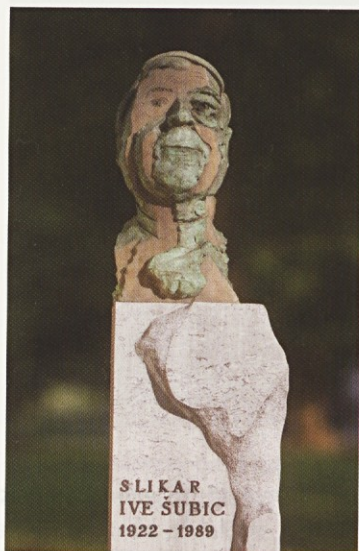
*Slika škofa Abrahama
iz Loškega muzeja*

Bishop Abraham (957–994), the first landowner of the Loka (herrschaft Lakch) dominion of the Bishops' of Freising (973–1803). In the deed of donation which he in 973 received from the emperor Otto II the first mentions of Škofja Loka (Bischofslach), Carniola, rivers and mountains and other geographical names in Slovenian language are found. In his travelling ritual three prominent *Brižinski spomeniki* (Freisinger Monuments) are embroidered, which are the first written records of Slovenian texts from about 1000. They are kept in the great Library of Munich.

Znameniti Ločani v Aleji Prominent people of Škofja Loka in the Alley

✓
Ive Šubic (1922–1989), akademski slikar, freskant, grafik, ilustrator iz sloveče rodbine Šubicev, poljanskih podobarjev. Plodovit slikar mehke poljanske pokrajine in poljanskih kmetov. Številne freske krasijo javne zgradbe in domove na Škofjeloškem in širše, izstopa njegov bogat opus s partizansko tematiko. Prejel je več nagrad, med njimi prestižno Prešernovo nagrado in bil imenovan za častnega občana Škofje Loke.

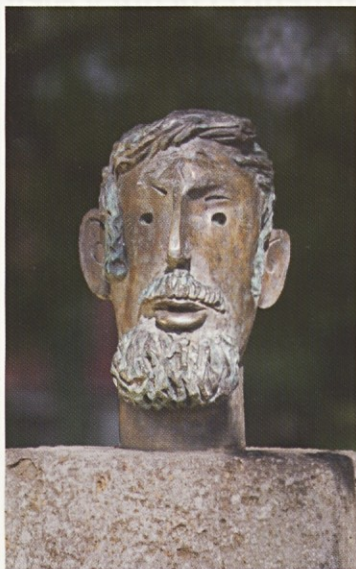

Podstavek kipa: *Repen*, zgornjekredni školjkasti apnenec iz kamnoloma Lipica. Obležje postavljeno leta 2002.

Ive Šubic (1922–1989), academic painter, fresco painter, printmaker, illustrator from the famous family Šubic, portraitists from Poljane. Prolific painter of soft Poljane landscapes and local farmers. Many frescos adorn public buildings and homes in Škofja Loka's areas and beyond, also an outstanding rich oeuvre with a partisan theme. He has received several awards, including the prestigious Prešeren Award and was named an honorary citizen of Škofja Loka.

The base of the statue: *Repen*, member upper shell limestone from the quarry Lipica.

Monument placed in 2002.

✓
Tone Logonder (1932–1987), kipar, slikar, medaljer in pedagog. Kulturno podobo Škofje Loke in okolice je vidno zaznamoval s svojimi kipi. Bil je iskan portretist, medaljer in avtor nagrobne plastike. Za svoje delo je dobil več nagrad, med njimi tudi Prešernovo nagrado gorenjskih občin.

Podstavek kipa: *Škofje-loški konglomerat*, oligocenski apnenčev klastit iz Kamnitnika.

Obeležje postavljeno leta 2000.

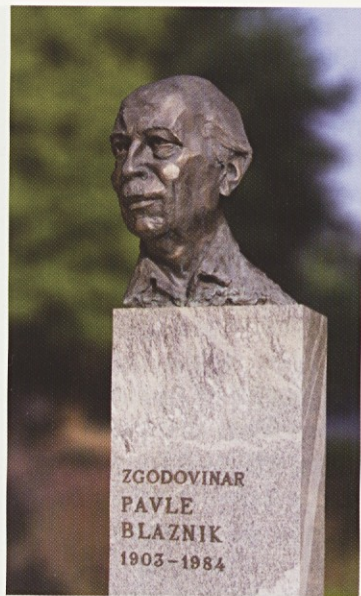
Tone Logonder (1932–1987), sculptor, painter, medalist and an educator. Visibly marked the cultural image of Škofja Loka and the surrounding areas with his statues. He was a sought-after portraitist, medalist and an author of gravestone plastic. He won several awards for his work, including the Prešeren Award of Gorenjska's municipalities.

Base of the statue: *Škofja Loka's conglomerate*, oligocene calcareous clastic from Kamnitnik.

Monument placed in 2000.

✓

Dr. Pavle Blaznik (1903–1984), zgodovinar, vrhunski strokovnjak za srednjeveško agrarno zgodovino, še posebej za nekdanje loško gospostvo (973–1804). Med njegovimi mnogimi in pomembnimi deli v slovenskem prostoru še posebej izstopa kapitalno delo, *Škofja Loka in loško gospostvo* (1973). Dr. Pavle Blaznik je bil prvi in dolgoletni predsednik, ustanovni in častni član Muzejskega društva Škofja Loka in častni občan Škofje Loke.

Podstavek kipa: *Granodiorit*, »pohorski granit«, magmatska globočina terciarne starosti iz kamnoloma Oplotnica I.

Obeležje postavljeno leta 2003.

Pavle Blaznik, Ph. D., (1903–1984), historian, a top expert on medieval agrarian history, especially for the former Loka's dominion (973-1804). Among his numerous and important works in the Slovenian area especially stands out capital piece, *Škofja Loka in loško gospostvo*. Pavle Blaznik was the first and long-time president, founder and honorary member of the Museum Association Škofja Loka and an honorary citizen of Škofja Loka.

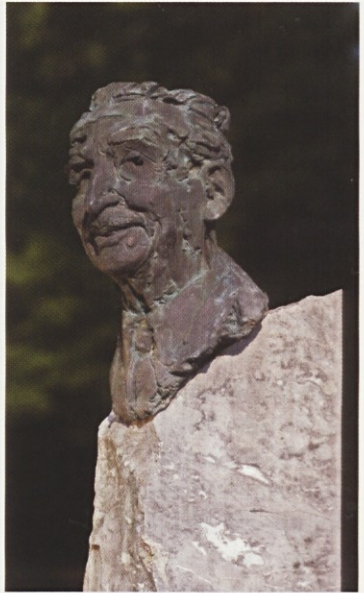
Base of the statue: *Granodiorite*, »Pohorje's granite«, tertiary age igneous plutonic rock from the quarry Oplotnica I.

Monument placed in 2003.

France Planina (1901–1992), geograf in biolog, kartograf, pedagog, izjemno plodovit pisec geografskih in turističnih opisov ter vodnikov v nekdanji Jugoslaviji, v Sloveniji oziroma na Loškem. Med njegovimi deli izstopa knjiga *Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino* (1973). Bil je pobudnik ustanovitve Muzejskega društva Škofja Loka, glavni pobudnik akcije za loški mestni muzej in njegov ustanovitelj, častni član Muzejskega društva Škofja Loka in častni občan Škofje Loke.

Podstavek kipa: *Sivi hotaveljčan*, »hotaveljski marmor«, zgornjetriadni grebenski apnenec.

Obeležje postavljeno leta 2001.

France Planina (1901–1992), geographer and a biologist, cartographer, educator, extremely prolific writer of geographical and turistic descriptions and guides in the former Yugoslavia, Slovenia and Škofja Loka's areas. He was the initiator of the establishment of Museum Association of Škofja Loka, the main initiator of the campaign for Škofja Loka's Museum and its founder, honorary member of the Museum Association of Škofja Loka and an honorary citizen of Škofja Loka.

Base of the statue: *Grey Hotavljje's marble*, upper triassic reef limestone.

Monument placed in 2001.

Dr. Tine Debeljak (1903–1989), slavist, pesnik, pisatelj, literarni zgodovinar in kritik, urednik in prevajalec. Pred vojno vodilni škofjeloški kulturnik, pobudnik in soustanovitelj Muzejskega društva Škofja Loka in Loškega muzeja. Po stopetdesetih letih je leta 1936 uprizoril *Škofjeloški pasijon*. Po drugi svetovni vojni je emigriral v Argentino, kjer je bil steber slovenstva. Med njegovim ustvarjalnim opusom izstopa epska pesnitev *Črna maša za pobite Slovence* (1949). Leta 2009 je bil po-

sthumno imenovan za častnega člana Muzejskega društva Škofja Loka.

Podstavek kipa: Kamnitničan z vloženo solzo črnega lapornega apnenca iz argentinske Lome Negre.

Obeležje postavljeno leta 2003.

Tine Debeljak, Ph. D., (1903–1989), Slavist, poet, writer, literary historian and critic, editor and translator. Before the war, a leading Škofja Loka's culture artist, initiator and co-founder of Museum Association of Škofja Loka and Škofja Loka's Museum. After a hundred and fifty years, he staged the Škofja Loka Passion Play in 1936. After World War II he emigrated in Argentina, where he was slovenian culture leader. In his creative oeuvre stands outan epic poetry *Črna maša za pobite Slovence* (1949). In 2009, he was posthumously named an honorary member of the Museum Association of Škofja Loka.

Base of the statue: Kamnitnik, oligocenic limestone inserted with a tear from black marly limestone from Argentina's Loma Negra.

Monument placed in 2003.

Anton Ažbe (1862–1905), slikar, likovni pedagog.

Bil je učenec Janeza Wolfa, dober slikar ter izvrsten pedagog. Bil je najpomembnejša slovenska slikarska osebnost fin de siècle. Iz njegove slikarske šole, ki jo je imel v Münchnu med letoma 1898 in 1901, so izšli pomembni slovenski impresionisti (Rihard Jakopič, Ivan Grohar, Matija Jama in Matej Sternen) in vrhunski svetovni modernisti, na primer Vasilij Kandinski, Aleksej von Javlenski. Anton Ažbe velja v svetu še

danes kot najznamenitejša slovenska slikarska osebnost.

Podstavek kipa: *Cizlakit*, magmatska kamnina gabrske skupine iz kamnoloma Čezlak II.

Obeležje postavljeno leta 2005.

Anton Ažbe (1862–1905), painter, art educator.

He was a student of Janez Wolf, a good painter, an excellent educator and the most important Slovenian painter of fin de siècle. Important Slovenian impressionists (Rihard Jakopič, Ivan Grohar, Matija Jama and Matej Sterner) and world's top modernists such as Wassily Kandinsky, Alexei von Javlenski came out from his painting school which he had in Munich between the years of 1898 and 1901. Anton Ažbe is still believed to be the most prominent Slovenian painter personality in the world.

Base of the statue: *Cizlakit*, magmatic rock of Gabbro group from the quarry Čezlak II.

Monument placed in 2005.

✓
Lovrenc Košir (1804–1879), pobudnik poštne znamke.

Konec leta 1835 je poslal dunajski dvorni komori predlog za plačevanje poštних storitev z gumirano poštno znamko, kjer pa so njegovo vlogo naslednje leto zavrnil. Zatem je angleška pošta na pobudo učitelja Rowlanda Hilla leta 1840 izdala prvo poštno znamko. Avstrija ji je sledila šele čez deset let. V spomin nanj je bilo leta 1949 ustanovljeno Filatelistično društvo Lovro Košir Škofja Loka.

Podstavek kipa: *Gradenski kamen*, kredni rudistni apnenec iz belokranjskega kamnoloma Gradac.

Obeležje postavljeno leta 2004.

Lovrenc Košir (1804–1879), the initiator of postage stamps.

At the end of 1835, he sent a proposal to the Viennese court chamber to pay for postal services through the rubber postage stamp, which was rejected the next year. Then the English post at the initiative of a teacher Rowland Hill in 1840 issued the first postage stamp. Austria followed only after ten years. In his memory, a Philatelic Society Lovrenc Košir Škofja Loka was founded in 1949.

Base of the statue: *Gradac limestone*, crataceous rudist limestone from Bela Krajina's quarry Gradac.

Monument placed in 2004.

✓

Boris Zihel (1910–1976), sociolog, revolucionar, politik, zaslužen za ustanovitev gimnazije v Škofji Loki. Na začetku druge svetovne vojne je bil med ustanovitelji protiimperialistične fronte, kasneje Osvobodilne fronte (OF) in bil v vodstvu partizanskega gibanja. Bil je organizator samostojnega študija sociologije na Univerzi v Ljubljani, bil je redni član SAZU in njen podpredsednik. Bil je dvakratni Prešernov nagrajenec, dobitnik Kidričeve nagrade in nagrade AVNOJ-a in častni občan Občine Škofja Loka.

Podstavek kipa: *Lehnjak*, »travertin« mlada, kvartarna kamnina z Jezerskega.

Obeležje postavljeno leta 2004.

Boris Zihel (1910–1976), sociologist, revolutionary, politician, credited with the creation of Škofja Loka's secondary school. At the beginning of World War II, he was one of the founders of the anti-imperialist front, later Liberation Front (OF), and was in the lead of the partisan movement. He was the organiser of an independent study of sociology at the University of Ljubljana, a regular member of SASA and its vicepresident. He won the Prešeren Award twice, Kidrič Award, AVNOJ Award and a honorary citizen of Škofja Loka's municipality.

Base of the statue: *Travertine*, quaternary sediment from Jezersko.

Monument placed in 2004.

Anton Hafner (1887–1918), desetar, borec za svobodo, pobudnik in vodja upora v Judenburgu v Avstriji. Tesar po poklicu, med prvo svetovno vojno na fronti dvakrat ranjen, ponovno mobiliziran v avstro-ogrski (slovenski) 17. pešpolk in pred ponovnim odhodom na fronto zanetil in vodil upor vojakov proti vojni. Anton Hafner je bil skupaj s tremi sodelavci obsojen na smrt in 16. maja 1918 ustreljen.

Podstavek kipa: Sivi triadni apnenec iz kamnoloma Lesno Brdo pri Ljubljani.

Obeležje postavljeno leta 2006.

Anton Hafner (1887–1918), sergeant, a freedom fighter, initiator and leader of the resistance in Judenburg in Austria. Carpenter by profession, during World War I wounded twice on the front, once again mobilized in the Austro-Hungarian (Slovenian) 17. regiment and prior to another departure to the front ignited and led the rebellion of soldiers against the war. Anton Hafner was sentenced to death together with three colleagues and shot on 16th May 1918.

Base of the statue: Grey triassic limestone from quarry Lesno Brdo near Ljubljana.

Monument placed in 2006.

Dr. Andrej Karlin (1857–1933), tržaško-koprski, naslovni themischyrski in lavantinski (mariborski) škof.

Na papeški univerzi Sv. Apolinarija je bil promoviran za doktorja obojnega prava in postal stolni kanonik v Ljubljani. Leta 1910 je bil imenovan za tržaško-koprskega škofa. Leta 1919 se je moral zaradi fašističnega nasilja (zagovarjal je narodnostne pravice Slovencev in Hrvatov v Trstu in Istri) odpovedati položaju. Leta 1923 je postal lavantinski (mariborski) škof in začel postopek za beatifikacijo Antona M. Slomška.

Podstavek kipa: Za podstavek sta predvidena čezmejna kamna, *Nabrežinski apnenec* in *Beljaški marmor*.

Postavitev obeležja predvidena leta 2007, vendar ni bil postavljen.

Andrej Karlin, Ph. D., bishop of Trieste-Capodistria and later of Maribor, titular bishop of Themischyra. In the Papal University San Apollinaris he took his doctor's degree in civil and Church law and became Cathedral Canon in Ljubljana.

He was named a in 1910 and had to give up the position due to the fascisc violence in 1919 (he defended the rights of ethnic Slovenes and Croats in Trieste and Istria). In 1923, he became the bishop in Maribor and began the process of beatification of Anton M. Slomšek.

Base of the statue: expected are stones from Italy-Aurisina (Cava romana) limestone and Austria-Villach (Römersteinbruch) marble.

Positioning of the monument was planned in 2007 but has not been done yet.

Življenjepis portretista znamenitih Ločanov v Aleji

✓
Metod Frlic se je rodil 20. decembra 1965 v Suši v Poljanski dolini. Po osnovni šoli je šolanje nadaljeval na Šoli za oblikovanje in fotografijo na oddelku grafika. Po tretjem letniku se je vpisal na Akademijo za likovno umetnost smer kiparstvo. Diplomiral je leta 1989 pri prof. Luju Vodopivcu in pri njem nadaljeval podiplomski študij v letih 1990-91, specializiral je leta 1996. Leta 2008 je prejel priznanje o umetniškosti del na Univerzi v Ljubljani.

Vsa leta po srednji šoli je veliko potoval po svetu. Študijsko je bival leta 1995 v Nemčiji in leta 2000 na Japonskem.

Sodeloval je na mednarodnih kiparskih simpozijih v Avstriji, na Madžarskem, v Italiji, v Združenih Arabskih Emiratih, na Kitajskem, v Grčiji, na Hrvaškem in v Sloveniji. Od leta 2009 predava na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani, kjer tudi živi.

Biography authors of prominent people in the Alley

Metod Frlic was born on december 20, 1965 in Suša in Poljanska dolina. After elementary school, he continued his schooling at the School for design and photography, the department of graphic art, in Ljubljana. After finishing his third year, he enrolled at the Academy of Fine Arts, department of Sculpture, in Ljubljana. In 1989 he graduated under the mentorship of Professor Lujo Vodopivec. He continued his studies (1990-91) with the same mentor and received his MA in 1996. In 2008, he received an award

from the University of Ljubljana, for the exceptional artistic value of his work.

Since completing highschool, he has travelled much throughout the world. For academic purposes, he lived in Germany in 1995 and in Japan in 2000. Frlic cooperated on a number of international sculptural symposiums; Austria, Hungary, Italy, United Arab Emirates, China, Greece, Croatia, and Slovenia. Since 2009 he has been lecturing at the Academy of Fine Arts and Design in Ljubljana, where he also lives.

Metod Frlic

Portretna plastika večni kiparski izziv

S portretno plastiko se ukvarjam skozi vse svoje kiparsko raziskovanje. Ta zvrst na umetniškem področju nima posebne veljave, vendar mi kljub temu predstavlja velik ustvarjalni izziv. V zgodnjem obdobju svoje ustvarjalnosti sem marsikatero pomoč poplačal s portretom, in ker to ni bilo naročilo, sem si lahko dovolil tudi večjo ustvarjalno svobodo. To mi je pomagalo k večji drznosti oblikovanja. S takim pristopom sem bil včasih tudi »neprijeten«, saj sem poudaril napačne značilnosti bodisi po sodbi portretiranca ali njegovih bližnjih.

Portretna plastika kiparju, ki obvlada metjé, omogoča, da lahko dobi kakšno naročilo in s tem več možnosti za preživetje. Občine za kakšen portret še zberejo denar, večja naročila pa so redka. Zato je kiparju zelo težko preživeti in pod tem pritiskom se ustvarjalna hrbtenica krivi in popušča, to pa je za kreativnost počasna smrt.

Čas, ki ga potrebujem za izdelavo posameznega portreta, je zelo različen. Včasih ideja za oblikovno rešitev portreta in podobnost portretiranca kar padeta izpod prstov. Drugič se borim s podobo, kot da prvič držim glino v roki. Tu ne morem govoriti o kakšni lahkotni virtuoznosti. K sreči se ne vidi, koliko boja se skriva za kakšno oblikovno rešitvijo. Gledalec vidi le portret in presodi, ali je dober ali pa slab.

Aleja znamenitih Ločanov, ki je nastajala približno zadnjih dvajset let, je zanimiva izkušnja. Srečeval sem se z različnimi situacijami, ki sem jih reševal na način, da sem poskušal ščititi tudi umetniško svobodo. Mnogokrat mi je uspelo, a če so me ocenjevali umetniški analfabeti, so nastali problemi.

Vse se je začelo s portretom kiparja Toneta Logondra, ki ga je naročil Pavel Florjančič s prijatelji. Izdelal sem realističen portret Toneta. Pri modeliranju sem bil zelo zadržan,

saj sem imel takrat v najemu atelje, v katerem je ustvarjal pokojni Tone, in nisem želel povzročiti spora s pokojnikovo družino. Portret so želeli postaviti v Škofji Loki, vendar niso dobili dovoljenja. Vse to se je vleklo nekaj let in v tem času sem zbral pogum in še enkrat naredil portret Toneta. Tokrat z več kreativne svežine. Poudariti sem hotel njegovo primarnost v obnašanju in razmišljanju. Pri modeliranju mi je veliko pomagalo to, da sem ga osebno dobro poznal, saj sem tudi pri njem nabiral kiparsko znanje v času študija.

Dobro je imeti soglasje od bližnjih sorodnikov, ko je portret narejen, da kasneje ni zapletov, tudi občinski možje tega nočejo. Vendar v tem primeru tega ni bilo, na srečo so Logondrovi na otvoritvi portret lepo sprejeli. Kamen za podstavek sta podarila Ludvik in Rezka Berčič iz Podlubnika, obdelal ga je po mojih načrtih velik ljubitelj kamna Rajko Bernik iz Virmaš. Dovoljenja za postavitve portreta niso dobili in zato so iskali novo rešitev. Pojavila se je ideja o Aleji znamenitih Ločanov. Od različnih predlogov lokacij smo pristali pri stavbi bivše gimnazije.

V portretu slikarja Iveta Šubica sem želel izpostaviti razmišljanje slikarja, ko načrtuje pokrajinsko sliko. Prvi bližnji plan itd. Še pred modeliranjem portreta mi je njegova hči slikarka Maja rekla, da imam popolno umetniško svobodo. Ko sta z njeno mamo Sely de Brea Šubic prišli pogledat portret, me je Maja objela od navdušenja.

Na otvoritvi portreta Iveta so bile narobe postavljene luči, in ko je bil odkrit portret, so se nekatere ploskve zažleščale. Ljudje so okamneli od razočaranja. Ko smo predstavili luči, je bilo vse pomirjeno.

Podstavek za portret Iveta Šubica sem oblikoval sam, kot tudi za vse druge portrete v Aleji. Vedno sem poskušal povezovati portret in podstavek v skupno govorico in vedno v drugačno oblikovno rešitev. Želel sem narediti takšno alejo, da jo bodo ljudje opazili in se spraševali: »Zakaj pa to?«

Pavel Florjančič je dal pobudo, da bi za vsak portret uporabili za podstavek drug slovenski kamen in bi tako nastala slovenska geološka pot.

Za portret Blaznika sem dobil navodila, da hočejo realistično podobo. Uklonil sem se in poskusil v omejenosti narediti živost podobe. Zapleti so se pojavili pri izdelavi portreta Franceta Planine. Njegov zdaj že pokojni sin pro-

fesor Janez Planina mi ni želel dati fotografij očeta, da bi lahko izdelal portret. Ni se strinjal, da bi portret delal jaz. Portret je že pred leti naredil Tone Logonder in ga hrani-jo v muzeju na Loškem gradu. Potem so mi pomagali v Loškem muzeju. Gospod France Podnar, takratni direktor mi je priskrbel fotografije iz njihovega arhiva. Naredil sem portret Planine v glini, si sposodil portret, ki ga je izdelal Tone, in povabil občinske može in sina Franceta Planine z ženo na ogled. Takoj, ko je sin videl razliko, se je spremenil ton pogovorov in vsi smo bili zadovoljni. Cedila sta se med in žganje.

Pri portretu Tineta Debeljaka sem v podstavek dodal kamen v obliki kaplje iz argentinskega rudnika Loma Negra, v katerem je Tine nekaj let delal kot vratar. Sorodniki so bili zadovoljni s portretom in bil sem deležen litra zdravilne pijače Kloštergajsta, ki jo proizvajajo doma. Tudi sam sem se po njej počutil bolje.

Pri portretu Lovrenca Koširja nisem imel problemov z bližnjimi sorodniki, ki bi modrovali, saj so že pokojni. Drugačno rešitev izvedbe portreta sem naredil predvsem zato, da sem razbil monotonost postavitve Aleje in da ne bi vse skupaj delovalo kot kolonada.

Portret Antona Ažbeta je postavljen malo nižje, in če hočete sestaviti njegov obraz, se morate nagniti malo naprej, da imate nižje očišče. Tako se vam sestavi portret in istočasno se nevede priklonite velikanu slovenskega slikarstva.

Prišla je pobuda iz Zveze borcev Škofja Loka, da bi predstavili portret Borisa Zihlerla iz parka pri gimnaziji v Alejo znamenitih Ločanov. Po maniri je portret Borisa Zihlerla, ki ga je izdelal Tone Logonder, popolnoma drugačen od mojih portretov. Predlagal sem, da naredim nov portret brezplačno. Občina naj pokrije samo stroške livarja in podstavka. Odgovorni so se strinjali in delo je steklo. Naredil sem ga z nasmeškom, da ne bodo vsi tako resni, sem si mislil, v to smer so me peljale tudi fotografije. Sin Borisa Zihlerla je prišel pogledat portret očeta v glini. Oblikovno mi ni postavljaj nobenih omejitev. Dal mi je pomembno informacijo, namreč, da se oče ni rad smejal. Potem sem na portretu cenzuriral nasmeh in čez nekaj let popil liter odličnega Portovca, ki mi ga je prinesel.

Največ dela s podstavkom in portretom sem imel pri Antonu Hafnerju. Metaforično sem želel pokazati strelja-

nje in zajeti duha Avstro-Ogrske. Godešani so naredili lepo vzdušje na otvoritvi za svojega rojaka, zbrali so se v velikem številu.

*Livar Roman Kamšek
pri delu*

Vse portrete v Aleji je odlil livar Roman Kamšek iz Gore pri Komendi, podstavke pa z avtodvigalom postavil Slavko Rant iz Bodovelj. V Aleji nekatere stvari ostajajo skozi vsa leta nedokončana. Potrebno bi bilo zasaditi zeleno ozadje, namestiti informacijske ploščice o kamnih za podstavke portretov, včasih nasuti malo zemlje okrog podstavkov in posaditi travo.

Ta Aleja mi je všeč zaradi tega, ker je ideološko strpna. V njej najdeš ljudi različnih političnih prepričanj. Kljub temu pa se je ta strpnost nekoliko skrhala pri škofu Karlinu. Namignili so mi, da se bliža okrogla obletnica škofa Karlina. Naredil sem portret že pred njo, da me ne bi povozil čas. Medtem so se premešale politične karte v občinskem svetu in škof Karlin bo očitno moral počakati še nekaj let. Zdi se mi primerno, da bi Aleja imela tudi škofa, že zaradi imena Škofja Loka. Nekako se je načrtovalo, da se zapolni ena prostorska celota Aleje in tako bi jaz z njim zaključil s portreti v Aleji.

Pomanjkljivost, ki jo Aleja ima, je, da v njej ni nobene znamenite Ločanke. Nad tem se morajo zagotovo zamisliti tisti, ki odločajo o tem, komu se pokloniti v Aleji znamenitih. Težko verjamem, da so se v preteklosti ženske sukale zgolj okrog štedilnikov. Razen če je kulturno vzdušje v prostoru bilo tako, da so bile same gospodinje.

Ob koncu bi se rad zahvalil za zaupanje, ki mi je bilo izkazano, da sem lahko naredil te portrete. Za to imajo največ zaslug Pavel Florjančič, bivši župan Igor Draksler in Jure Svolfjšak.

Barbara Sterle Vurnik

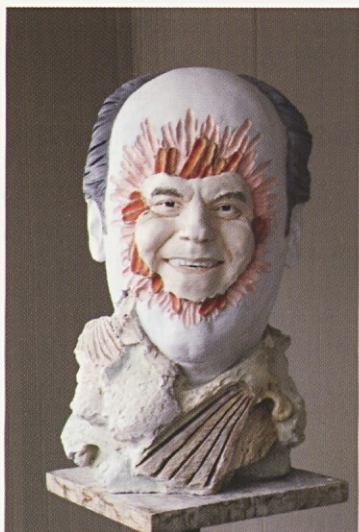
Ko spomenik ustavi korak ...

Metod Frlic je zagotovo eden tistih umetnikov, ki so v sodobno slovensko javno plastiko vnesli potrebno svežino, zaradi katere se človeku ob sprehodu mimo spomenika ustavita korak in pogled. Zlasti to velja za portrete, pri katerih je avtor presegel okosteneli tip dela po naročilu in vdihnil življenje številnim obrazom, ki so se zapisali v naš čas. In serija takšnih je nedvomno tudi niz portretov, ki jih je Frlic v Škofji Loki ustvaril za Alejo znamenitih Ločanov.

Frličeva skulptura kot taka je tudi sicer že skoraj od vseh začetkov sinonim za pogumne in duhovite kiparske rešitve, ki so vedno polne nepričakovanih preobratov, domislic. Bodisi da gre za intimne, osebne kiparske serije (npr. »Tovarna organov«), bodisi za dela po naročilu in javno plastiko. Uspe mu prodreti pod površje, tako same kiparske materije kot tudi vsebine ali sporočila, ki ga želi prenesti preko nje družbi. Predvsem pa nas njegovi kipi redkokdaj puščajo ravnodušne in to je tudi smiselnost slehernega umetniškega dela. Ponuditi nam mora drug pogled na neko stvar, pokazati manj vidno stran našega sveta, opozoriti na malenkosti, ki dajejo smisel našemu življenju, in preobrniti našo ustaljeno percepcijo. Pa četudi nas kako delo potem morda razburi, razjezi ali obratno nasmeji, ali pa nam »zgolj« da misliti.

Zagotovo še nismo pozabili ene takšnih zgodb, ki je sicer razdelila ali pa vsaj razgrela za umetnost marsikdaj ravnodušno (slovensko) javnost, a jo je zato precej intenzivno vsaj za hip usmerila v svet umetnosti, v skrivnost portreta, sprožila debate in s tem pokazala resnico o skriti moči umetnosti. Tu imamo v mislih Frličev portret Jožeta Pučnika (2007).

Ne želimo seveda na tem mestu posebej razpravljati o njem, a je morda prav, da v tem kontekstu vsaj opozorimo nanj. Omenjeni portret je namreč primer takšne Frličeve kiparske moči, kjer sta se srečno sklopila vrhunsko kiparsko znanje in duhovita interpretacija nekega obraza in značaja. No, Frlic v tem smislu v slovenskem prostoru k sreči ni osamljen primer. Spomnimo se samo »Slovenskega kanapeja« kiparja Mirka

Bratuše, ki je pred leti prav tako vzdignil prah, tudi zaradi smisla za kiparsko karikaturu in naturalistično izraznost. In še nekaj jih je podobnih, kar govori v prid, da je slovensko kiparstvo vendarle komunikativno. A o tem kdaj drugič. Vznesena izraznost v obrazih, kot jih upodablja Frlic, je visoko nad tem, da bi vzbujala pozornost kar tako. Gre predvsem za kiparska tipanja po resnični naravi človekove notranjosti. Danes živimo v času, ki je precej turbulenten in odmika človeka od samega sebe, zato ni čudno, da tudi umetniki iščejo pot nazaj k sebi in človeku kot takemu. Zato tudi v svetovnem postmodernem kiparskem kontekstu lahko zasledimo vračanja k figuri, človeku, celo k hiperrealizmu in celo k najbolj neposredni, mestoma tudi grobi obliki naturalizma, k banalnemu, vsakdanjemu, k odpadnim ali manj žlahtnim materialom, pogosto tudi k ikonografiji, ki je zaradi vsebin lahko na videz tudi brutalna. No, v te skrajnosti se Frlic ni podal. Uspelo mu je ohraniti vez s tradicijo in klasičnimi kiparskimi vrednotami, a je hkrati vanjo pogumno, a brez nepotrebne kričavosti, vpel precej neposreden izraz in pri tem ostal »brez dlake« na svojem kiparskem jeziku. Taka dostojanstvena ustvarjalna drža tudi loči izrazito vrhunsko umetniško delo od tistih, ki niso iskrena in so narejena samo zato, da šokirajo.

Prav v tej smeri neprestanega iskanja in podajanja čim bolj neposredne živosti in pristnega značaja upodobljencev, je teklo tudi samo nastajanje serije portretov, ki danes

stojijo na šolski aleji v Škofji Loki. Za svoje mesto in za Ločane, ki so si s svojimi dosežki v preteklosti zaslužili svoj spomenik, se je avtor še posebej potrudil. Podal jih je morda z malce manj vpadljivimi, a zato še vedno zelo izraznimi in ekspresivnimi potezami. Predvsem pa mu je tudi pri teh portretih uspelo podati energijo posameznih upodobljenecv. Ko jih je zamrznil v čas, je ohranil sled gnetljivosti materije, iz katere je izvabil vse te poglede in nasmeh, ki marsikdaj preraščajo v hudomušnost.

»Aleja spomina«, kot ji radi rečejo Ločani, je nastajala med leti 2000–2006, v njej so dobili mesto Ive Šubic, Tone Logonder, Pavle Blaznik, France Planina, Tine Debeljak, Anton Ažbe, Lovrenc Košir, Boris Ziherl in Anton Hafner. In Frlicu je mesto Škofja Loka upravičeno in pametno zaupalo tako pomembno naročilo. S to potezo je pokazalo, da ima posluš ne le za svoje prednike, ampak tudi za kvalitetne umetnike, kajti uspešno javno naročilo je vedno plod dobre naročnikove odločitve pri izbiri umetnika in pa seveda dobrega umetnikovega dela.

Med omenjenimi portreti seveda velja še posebej omeniti portreta Iveta Šubica in Antona Ažbeta. Morda je zato, ker gre za dva umetnika, uspel Frlic prav pri njiju najbolj doživeto podati njuna izraza, ali pa je to naključje. A kakorkoli že, oba se zdita, kot da bosta v naslednjem trenutku spregovorila, obrnila pogled in nam pokimala. Kot bi nas vabila k mimobežnemu klepetu. Ta Frličev prav poseben naturalizem pri portretih, je tu seveda nekoliko bolj klasičen in umirjen, kot smo tega vajeni sicer. A kipar se je morda zavedal, da je na tem mestu čisto dovolj, da se obrazi v svoji zadržanosti nekako »spojijo« z mimoidočimi, jim na poti sicer ustavijo korak, a jih namenoma zgolj na kratko ogovorijo. Kdor pa ima čas, lahko iz njih izvabi zgodbo, spomin in še marsikaj.

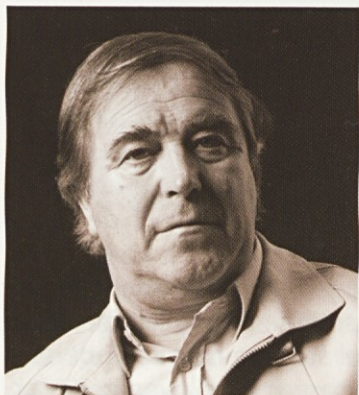
Če skušamo na koncu pogledati na Frličevo kiparstvo še v kontekstu širšega slovenskega kiparstva, lahko mirno zardimo, da avtor s svojo načelnostjo po lastnem izrazu zelo dobro zastopa linijo slovenske javne plastike 20. in 21. stoletja. Če se tu omejimo zgolj na povojni modernizem in javno plastiko 20. stoletja kot so jo so začrtali npr. Drago Tršar, Stojan Batič, Jakob Savinšek, Zdenko Kalin, nato pa v postmodernem času in vse do danes npr. Tone Demšar, Mirsad Begić, Jakov Brdar, lahko rečemo, da ima Frlic med njimi posebno mesto.

Danes je javne plastike manj kot nekoč. Čas se zdi, kot bi ne bil naklonjen »nepotrebnim« izdatkom za kulturo. Zato je vsako javno umetniško delo toliko bolj nujno in pogumno dejanje, saj plemeniti naš vsakdanji življenjski prostor, mu daje vsebino in ko gre za spominska obeležja oziroma spomenike, krepi slovenski kolektivni spomin. Zaupati stvaritev spomenika umetniku kot je Metod Frlic, pa je še toliko bolj pomenljivo, saj le uravnotežen umetnikov um in roka lahko ohranita v kamnu, bronu ali kateremkoli drugem materialu živ spomin na preteklost.

Življenje in delo znamenitih Ločanov v Aleji

Slikar Ive ŠUBIC (23. 4. 1922 – 29. 12. 1989)

Slikar Ive Šubic je bil rojen 23. aprila 1922 v Hotovlji pri Poljanah nad Škofjo Loko. Izvira iz znamenite družine Šubicev z najširšo, najdaljšo in neprekinjeno likovno tradicijo na Slovenskem. Leta 1940 se je vpisal na zagrebško Akademijo likovnih umetnosti, zaradi vojne prekinil s študijem, postal partizan, prvoborec in se udeležil t. i. Dražgo-

ške bitke. Med okupacijo je na svobodnem ozemlju vodil grafični atelje Centralne tehnike, kjer so med drugim delali slikarji Božidar Jakac, Nikolaj Pirnat in France Mihelič. Ta čas je v njem pustil neizbrisan pečat, kar dokazujejo obsežni opusi partizanske grafike (lesoreza in linoreza). Po vojni se je sprva posvečal predvsem ilustraciji, posebno v knjigah in revijah, namenjenih otrokom: *Ciciban*, *Pionir* in *Kekec*. Že leta 1945 se je vpisal na akademijo upodabljaljivih umetnosti v Ljubljani, diplomiral pri Gojmirju Antonu Kosu, specialko pri profesorju Gabrijelu Stupici in študij leta 1950 zaključil.

Leta 1956 je šel na študijsko potovanje v Pariz, kjer je naredil nanj poseben vtis Marc Chagall. Obogaten z njim in pod vplivom kubizma se je razvil v polnokravnega likovnega umetnika. Sicer pa tako požlahtnjen Ive Šubic ostaja slikar mehke poljanske pokrajine in na zunaj trdih figur poljanskih kmetov. Večino svojega umetniškega dela je bil razpet med svojim ateljejem v Poljanah in umetniško delavnico v Škofji Loki.

Ves čas svojega bivanja v Škofji Loki je aktivno sodeloval pri oblikovanju loške podobe, svetoval pri likovnih in drugih umetniških stvaritvah, bil eden glavnih akterjev pri ustanovitvi Združenja umetnikov Škofja Loka ter si prizadeval za ugled Škofje Loke doma in po svetu. To, kar je rojak pisatelj Ivan Tavčar izrazil s pisano besedo, je Ive Šubic izrazil z risbo in sliko. Kot poet s samosvojim likovnim izrazom nam je slikal intimno resnico o zemlji in ljudeh, ki tukaj živijo. Njegova dela izražajo globoko ljubezen in spoštovanje do vsega živega, kar nas obdaja.

V slovenskem slikarstvu je pustil velik pečat na področju štafelajnega slikarstva, grafike in ilustracije, posebej pomemben pa je njegov delež pri obuditvi tradicije freskoslikarstva na naših tleh. Naj poleg nešteti fresk po poljanskih domačijah in znamenjih omenimo veliko fresko Poljanska vstaja v Poljanah in njegovo mojstrovino, fresko v tamkajšnji osnovni šoli, z motivi slik Tavčarjevih del in poljanskega pogorja.

Akademski slikar Ive Šubic je najpomembnejši likovni umetnik druge polovice 20. stoletja na škofjeloškem območju. Za svoje delo je prejel številne nagrade po vsem svetu ter najvišje stanovske nagrade v Sloveniji: Prešernovo nagrado, nagrado Prešernovega sklada, Prešernovo nagrado Gorenjske, Levstikovo nagrado za ilustracijo (kar pet) in še mnoge druge. Veliko je razstavljal doma in v uglednih galerijah po svetu. Aktivno je sodeloval pri oblikovanju kulturnega življenja na širšem območju Škofje Loke in bil soustanovitelj Združenja umetnikov Škofje Loke.

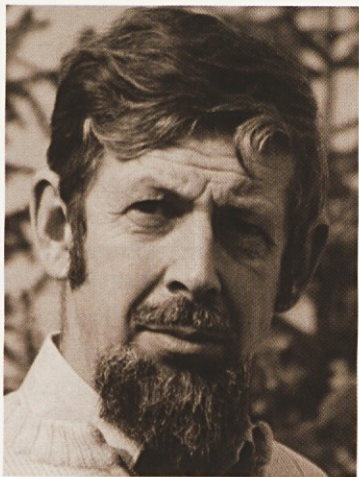
Ive Šubic je umrl na svojem domu v Škofji Loki 29. decembra 1989.

Leta 1993 je bil posthumno imenovan za častnega občana občine Škofja Loka.

Glavni vir:

Vsebinska utemeljitev pobude za postavitve spominskega obeležja v Alejo znamenitih Ločanov.

Kipar Tone LOGONDER (11. 1. 1932 – 19. 9. 1987)

Kipar Tone Logonder se je rodil 11. januarja 1932 v vasi Pevno pri Škofji kot edini sin Antonije Logonder. Slikal je, odkar je pomnil. Osnovno šolo in nižjo gimnazijo je obiskoval v Škofji Loki in se leta 1953 na srednji šoli za umetno obrt v Ljubljani izučil za graverja. Leta 1954 se je vpisal na Akademijo upodablajočih umetnosti v Ljubljani in sicer na smer kiparstvo. S kiparstvom se je začel

ukvarjati po sili razmer šele na Akademiji, saj je sprva hotel postati slikar, kar je bil po svojem nagnjenju in prepričanju. Leta 1961 je diplomiral pri kiparju Frančišku Smerduju. Med študijem je pomagal svojemu prijatelju Jakobu Savinšku pri njegovem monumentalnem spomeniku Ivana Tavčarja na Visokem in modeliral skulpture za kiparja Zdenka Kalina in Karla Putriha za spomenik na Sv. Urhu in za friz na pročelju stavbe Slovenske skupščine, danes Slovenskega parlamenta.

Kot učitelj likovne vzgoje se je leta 1963 zaposlil na Osnovni šoli v Poljanah. Od leta 1964 in do leta 1977 je poučeval na Osnovni šoli v Gorenji vasi. V letih 1977 in 1978 je bil zaposlen kot kašer, kipar za scenske elemente v Slovenskem narodnem gledališču. Od leta 1978 je učil likovno vzgojo na Gimnaziji Boris Zihelr v Škofji Loki in v Osnovni šoli Petra Kavčiča prav tam.

Kipar Tone Logonder je poznan predvsem po svojih javnih spomenikih v Škofji Loki in okolici. Že kot absolvent akademije je za novo stavbo Gorenjske banke v Šolski ulici, danes je tam Knjižnica Ivana Tavčarja, na zahodnem pročelju naredil ekspresiven relief v kamnu v kubični maniri. Njegov drugi javni spomenik, portret Oskarja Kovačiča iz leta 1965, stoji pred istoimensko osnovno šolo na Dolenjski cesti v Ljubljani. Za novo sosesko Groharjevo naselje med Škofjo Loko in Staro Loko je leta 1967 naredil portret

Ivana Groharja, odlit v bronu. Dve leti zatem pa je bila pred trgovino Nama v Škofji Loki postavljena njegova bronasta plastika Jurij in Agata. Motiv je vzet iz Tavčarjeve *Visoške kronike*, ko Visočan Jurij Kalan rešuje Agato Schwarzkobler iz vode. Doprnski bronasti kip slikarja in likovnega pedagoga Antona Ažbeta v bronu iz leta 1971, ki stoji ob njegovi rojstni hiši v Dolenčicah nad Poljanami, velja za najboljšo Logondrovo delo. Doprnski portret v bronu pisatelja Ivana Tavčarja iz leta 1971 je postavljen pred istoimensko osnovno šolo v Gorenji vasi. Leta 1979 so v Luši nad Praprotnim v Selški dolini odkrili kip poštnemu reformatorju Lovrencu Koširju. Leta 1980 je po skicah Iveta Šubica naredil tri reliefe za spomenik NOB na Prtovču.

Njegovo največje delo pa je 2,8 m visok bronasti kip slikarja Ivana Groharja na Sorici. Postavljen je bil leta 1981 na dominantnem mestu pred vasjo in z gorami v ozadju. Tone je bil velik oboževalec velikega impresionista in gora, zato je pomenil ta kip umetniku največji dosežek in veliko življenjsko zadoščenje, saj se je pogosto čutil zapostavljenega in prizadetega. Za ta spomenik je Tone Logonder dobil gorenjsko Prešernovo nagrado.

Njegova druga monumentalna plastika, ki je bila postavljena leta 1982 v novem stanovanjskem naselju Podlubnik, je njegov kiparski labodji spev. Je spomin na njegovo mater, na svoje akademsko drzno umetniško obdobje in spomin na izgubljeno, pozidano Veštrsko polje. Mogočna in trpka kreacija še najbolj predstavlja osebnost človeka in umetnika Toneta Logondra.

Njegovo najbolj lirično delo je portret Andrejček iz leta 1958, od nagrobne plastike pa omenimo relief v kamnu Polaganje v grob na nagrobnem spomeniku v Stari Loki in več replik, odlitih v bronu. Zelo obsežen je tudi njegov medaljerski opus. Njegov Abraham iz leta 1979 je še vedno iskano darilo petdesetletnikom.

Tone Logonder je umrl v prometni nesreči 19. septembra 1987 na avstrijskem Koroškem, pokopan je na pokopališču v Lipici.

Glavni vir:

Dušan Koman, *Kipar Tone Logonder*, Škofja Loka 1996.

Zgodovinar dr. Pavle BLAZNIK (28. 6. 1903 – 13. 6. 1984)

Zgodovinar in znanstvenik dr. Pavle Blaznik se je rodil 28. junija 1903 v Škofji Loki, v starem mestnem jedru pod nunsko cerkvijo. Po kočani ljudski (osnovni) šoli v Škofji Loki se je leta 1913 vpisal na škofijsko gimnazijo v Šentvidu pri Ljubljani. Leta 1921 je pričel s študijem zgodovine in geografije na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je leta 1928 doktoriral z disertacijo *Kolonizacija Selške doline*.

V času študija je vsak večer igral klavir v orkestru kavarne Emona v Ljubljani.

Od leta 1929 do začetka druge svetovne vojne je bil profesor zgodovine na gimnaziji v Celju, po drugi svetovni vojni pa do leta 1949 pa njen prvi ravnatelj. Istočasno je bil dodeljen komisiji za ugotavljanje vojne škode na kulturno-zgodovinskih predmetih v Sloveniji, nato pa je sodeloval še pri vračanju kulturnih dobrin, ki so jih odnesli Nemci med vojno. Ves čas je bil med najpomembnejšimi slovenskimi sodelavci za pogajanja o izpolnitvi arhivskega sporazuma med Jugoslavijo in Avstrijo iz leta 1923. Kasneje je bil znanstveni sodelavec na različnih ustanovah v Ljubljani, od leta 1957 na sedanjem Zgodovinskem inštitutu dr. Milka Kosa pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, kjer je ostal v stalnem delovnem razmerju do konca leta 1982 kot znanstveni svetnik.

Dr. Blaznik je bil velik ljubitelj gora. V družbi z legendarnimi slovenskimi gorniki, Jožo Čopom, Mihom Potočnikom in Jožetom Hafnarjem, je večkrat preplezal severno triglavsko steno, iz Škofje Loke na Lubnik je prišel v 50 minutah, na Ratitovec pa prav tako iz Škofje Loke prej kot v štirih urah.

Leta 1932 se je v Celju poročil z Zoro Meštrov. V srečnem zakonu sta se jima rodila sin Pavle in hčerka Marija. Sin Pavle se je leta 1954 smrtno ponesrečil pri plezanju na Turski gori.

Znanstveno se je dr. Blaznik najintenzivneje ukvarjal z zgodovino nekdanjega škofjeloškega gospostva. Večina njegovih objavljenih del je posvečena zgodovini domačega okoliša, med njimi tudi dve najpomembnejši deli: *Urbarji freisinške škofije* leta 1963 in *Škofja Loka in loško gospostvo* leta 1973, ki je bila izdana ob praznovanju tisočletnice Škofje Loke. Gre za najpopolnejšo regionalno zgodovino za kak okoliš na Slovenskem. Bil je eden najvidnejših slovenskih strokovnjakov za krajevno zgodovino, obravnaval pa je tudi širša vprašanja agrarne zgodovine in sistema podložništva na Slovenskem.

Bil je član profesorskega ceha in pobudnik ter ustanovitelj Muzejskega društva Škofja Loka leta 1937, kateremu je bil predan predsednik do leta 1974, se pravi kar 38 let. Bil je dolgoletni član uredniškega odbora *Loških razgledov* in eden najplodnejših piscev. Bil je pobudnik in ustanovitelj Loškega muzeja leta 1939 in loškega arhiva po drugi svetovni vojni, za katerega je pridobil skoraj 4000 mikrofilmov in povečav iz münchenskih arhivov, kjer so shranjeni dokumenti bivšega freisinškega gospostva.

Leta 1972 je postal častni član Geografskega društva Slovenije. Ob tisočletnici Škofje Loke leta 1973 ga je Občina Škofja Loka imenovala za častnega občana, Muzejsko društvo Škofja Loka pa za častnega člana. Leta 1963 je prejel nagrado Sklada Borisa Kidriča in bil leta 1973 odlikovan z državnim odlikovanjem reda dela. Leta 1974 je prejel Prešernovo nagrado gorenjskih občin.

Dr. Pavle Blaznik je umrl v Ljubljani 13. junija 1984, pokopan pa je na loškem mestnem pokopališču. Muzejsko društvo Škofja Loka je po njem poimenovalo svoje zgodovinske diskusijske večere – Blaznikovi večeri. Občina Škofja Loka in Muzejsko društvo Škofja Loka sta leta 1985 na njegovi rojstni hiši postavili spominsko ploščo.

Glavni vir:

Bibliografija dr. Pavleta Blaznika 1903 – 1984. Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka in Muzejsko društvo Škofja Loka. 2003.

Geograf France PLANINA (29. 9. 1901 – 14. 1. 1992)

Geograf, biolog in kartograf profesor France Planina se je rodil 29. septembra 1901 na Spodnjem trgu v Škofji Loki, leta 1908 pa se je družina preselila v tedanjo Nunsko, sedanjo Blaževico pod nunskim samostanom. Gimnazijo je med leti 1912 in 1920 obiskoval v Kranju. Leta 1920 se je vpisal na ljubljansko univerzo in leta 1925 diplomiral iz zemljepisa. Od leta 1926 do 1929 je poučeval na gimnaziji v hrvaškem Otočcu.

Med leti 1929 in 1937 je bil profesor na gimnaziji v Kranju, od leta 1937 do 1939 pa na klasični gimnaziji v Ljubljani. Leta 1938 postane svetnik na prosvetnem oddelku banske uprave v Ljubljani. Leta 1941 je bil aretiran in interniran v Gonars. Od leta 1943 do 1945 je bil upravnik pokrajinske šolske založbe.

Od leta 1945 do 1947 je bil član Komisije za ugotavljanje kulturnozgodovinske vojne škode in iz nje nastalega Federalnega zbirnega centra. Leta 1948 začne s profesuro na I. realni gimnaziji v Ljubljani in postane pomožni inšpektor za biologijo na srednjih in takratnih sedemletnih osnovnih šolah. Leta 1953 postane ravnatelj Prirodoslovnega muzeja v Ljubljani, leta 1954 pa zopet profesor zemljepisa na klasični gimnaziji, od šolskega leta 1958/59 na IV. realni gimnaziji. Leta 1962 se upokoji.

Poleg profesure je bil France Planina predvsem zelo plodovit pisec geografskih del, tako knjig kakor člankov, med njimi so mnogi posvečeni turizmu. Je avtor pomembnih kartografskih del, številnih zemljepisnih učbenikov in turističnih vodnikov. Sam je napisal 7 knjig, v soavtorstvu pa je izdal še 13 knjig. Regionalno geografskih sestavkov ima Planina 117. Kartografska trojica France Planina, dr. Valter Bohinec in Ivan Selan je legendarna. Njihova velika karta Slovenije še ni dobila boljše naslednice. Leta 1925 je bil

Planina soustanovitelj Geografskega društva Slovenije in Geografskega vestnika.

Znamenita škofjeloška triperesna deteljica loških »podnuncev« – prof. France Planina, dr. Tine Debeljak in dr. Pavle Blaznik – je leta 1936, ob obrtno industrijski razstavi izdala zbornik Škofja Loka in njen okraj. Prvi je pisal o naravoslovju, drugi o kulturi, tretji o zgodovini. Planina je ob tem razstavil zgodovinske dokumente o škofjeloških obrtniških cehih. To je bil impulz za ustanovitev Muzejskega društva Škofja Loka leta 1937 in kasneje še Loškega muzeja leta 1939. Če je bil iniciator »profesorskega ceha« njihov doyen prof. Ivan Dolenc, glava dr. Pavle Blaznik, duša dr. Tine Debeljak, je bil srce in glavni motor Muzejskega društva ter muzeja prav prof. Planina. Bil je gospodar in prvi kustos muzeja, neutrudni zbiralec in ohranjevalec muzealij in arhivalij, ustanovitelj biorame, speleološke in petrografske zbirke v Loškem muzeju, tajnik društva in vodja neštivilnih muzejskih izletov, predavatelj na muzejskih večerih ter plodovit pisec v Loških razgledih. Med leti 1967 in 1972 je tudi urejeval to pomembno domoznansko publikacijo. Ob tisočletnici Škofje Loke je izdal svoje osrednje delo *Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino*, ki ga je izdalo Muzejsko društvo Škofja Loka.

Prof. Planina je za svoje delo prejel več nagrad. Že kot študent je prejel svetosavsko nagrado. Je prejemnik treh državnih Redov dela. Za svoje izredne zasluge pri ustanovitvi in delovanju Muzejskega društva je bil leta 1974 izvoljen za častnega člana. Škofja Loka ga je imenovala za svojega častnega občana. Leta 1992 sta bili prof. Planini postavljeni spominski plošči na rojstni hiši na Spodnjem trgu in na hiši v Blaževi ulici.

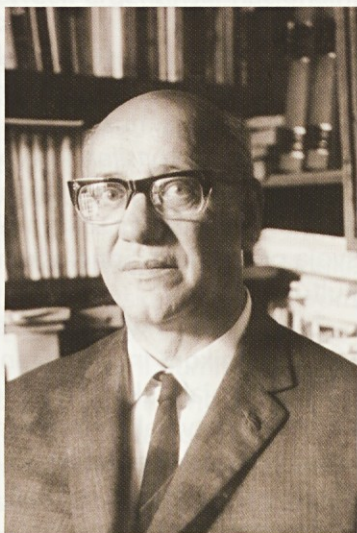
Profesor France Planina je umrl 14. januarja 1992 v Ljubljani.

Glavni vir:

Bibliografija profesorja Franceta Planine 1901 – 1992: Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka. 2001.

Književnik dr. Tine DEBELJAK (27. 4. 1903 – 20. 1. 1989)

Slavist, literarni zgodovinar, urednik, prevajalec, pesnik, prozaist, kritik in kulturni organizator dr. Tine Debeljak se je rodil 27. aprila 1903 v Škofji Loki, v starem mestnem jedru pod uršulinskim samostanom. Dijaška leta je preživel na Škofjiški klasični gimnaziji v Šentvidu nad Ljubljano. Leta 1922 se je vpisal na Filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je leta 1927 diplomiral iz slavistike. Nato je nadaljeval študij v Krakovu

na Poljskem, kjer je na tamkajšnji univerzi postal lektor za slovenski jezik in zavzeto pripravljaval disertacijo *Reymontovi Kmetje v luči književne kritike*, ki jo je zagovarjal leta 1936. V tem času je veliko pisal pesmi ter jih objavljaval v revijah.

Po odsluženem vojaškem roku je bil leta 1931 imenovan za suplenta na gimnaziji v Nikšiću v Črni gori. Leta 1935 je postal urednik kulturne rubrike dnevnika *Slovenec* in na tem mestu ostal do konca njegovega izhajanja leta 1945. Od leta 1939 do 1945 je bil urednik revije *Dom in svet*, pisal je pesmi, ocene, kritike, pregledne ter prevajal iz češčine, poljščine, ruščine, italijanščine in madžarščine.

Bil je dober poznavalec evropskih literatur in literarnih tokov, hkrati pa je odkrival in dajal možnost tudi mladim slovenskim avtorjem, med drugim se je navduševal nad polnostjo Kocbekove poezije in preučeval Balantiča. Ob njegovi smrti leta 1944 je za izdajo pripravil njegovo pesniško zbirko *V ognju groze plapolam*. Med drugo svetovno vojno je nadaljeval z uredniškim delom in kršil kulturni molk, saj je verjel, da je slovenska pisana beseda v teh težkih časih še bolj potrebna. Leta 1944 je bil sourednik Zbornika *Zimske pomoči*, v katerem so zbrani leposlovni, esejistični in znanstveni prispevki sto desetih slovenskih piscev vseh rodov. Tik pred koncem vojne je bil 3. maja 1945 poslanec prvega slovenskega parlamenta.

Njegova pot je bila vedno tesno povezana z njegovo rodno Loko. Skupaj s kolegi profesorji je leta 1930 ustanovil »profesorski ceh« v duhu loške cehovske tradicije. Bil je med pobudniki in ustanovitelji Muzejskega društva Škofja Loka (1937), ki je nastalo iz Profesorskega ceha in soustanovitelj Loškega muzeja. Leta 1936 je priredil in postavil na oder *Škofjeloški pasijon* – prvo slovensko dramsko besedilo izpod peresa patra Romualda – ter bil med glavnimi sodelavci zbornika *Škofja Loka in njen okraj* (1936), kjer je objavil svoja prispevka o Šofjeloškem pasijonu in o znanih loških kulturnikih.

Že v študentskih letih je skupaj s prijateljema, dr. Pavlom Blaznikom in prof. Francetom Planino, sosedoma iz *podnun*, sanjal, kako bodo obeležili 1000-letnico rojstnega kraja. Čeprav v daljni Argentini, vendar z mislijo na Loko, je leta 1973 poskrbel za izdajo knjige rojaka Ivana Dolenca, *Moja rast*, s čimer je izpolnil svojo mladostno obljubo tisočletnemu mestu.

Vojna vihra je vse postavila na glavo. Maja 1945 je zbežal čez mejo v Avstrijo in si s tem rešil glavo. Prek taborišč je julija 1945 došel v Rim in tu ostal tri leta. Že v Italiji je nadaljeval svoje literarno poslanstvo. Leta 1946 je v Rimu izšel njegov *Koledarček slovenskih emigrantov* z ilustracijami svakinje Bare Remec, ki je prva knjižna publikacija povojne slovenske emigracije. Argentina ga je kot druga domovina sprejela leta 1948. Njegova družina, žena Vera s tremi otroki (Tine, Metka in Jožek), pa so na posredovanje mednarodnega Rdečega križa lahko prišli za njim šele leta 1954.

Sprva kot pomivalec steklenic v farmacevtski tovarni, nato vratar v oddaljeni tovarni cementa Loma Negra ter po prihodu družine uradnik v pisarni v Buenos Airesu, je nadaljeval svoje delovanje tudi v novi domovini in postal pravi kulturni in politični steber tamkajšnjim rojakom. Leta 1954 je bil med ustanovitelji *Slovenske kulturne akcije (SKA)*, osrednje organizacije za Slovence zunaj domovine in bil prvih deset let njen predsednik. Ves čas je sodeloval pri reviji *Meddobje*, ki jo je sedem let tudi urejal, bil v uredniškem odboru tednika *Svobodna Slovenija* in več let v uredniškem odboru *Zbornika Svobodne Slovenije*. Njegov argentinski opus je izjemen, saj je napisal nad tisoč člankov različne vsebine. Še vedno je tudi veliko prevajal.

Omeniti velja njegov prevod Dantejevega *Pekla* iz italijanščine, prevedel pa je tudi največji argentinski nacionalni ep *Martin Fierro*.

Hkrati je to čas ubeseditve vojnih in povojnih grozot in hrepenenja, posledično pa nastanka več pesnitev in pesniških zbirk. Že leta 1949 je izšla pesnitev *Velika črna maša za pobite Slovence*, kmalu nato pa še nekaj pesniških zbirk. Med njimi ima posebno mesto zbirka *Poljub* (1950), ki govori o hrepenenju po ljubljeni ženi in predstavlja s tovrstno tematiko pravo redkost v svetovni pesniški antologiji.

V emigraciji je napisal več zgodb s skupnim naslovom *Črni Kamnitnik*, ki so povezale Škofjo Loko z njegovim delovnim mestom v Argentini. Knjiga *Črni Kamnitnik Loma negra* je izšla posthumno (2003), opremljena s fotografskim materialom njegovega vnuka Marka Vombergarja.

Domovina se ga je po vojni mačehovsko odrekla in dolga leta je bil zamolčan. Žal svoje vrnitve v rodne kraje ni dočakal, saj je umrl v Buenos Airesu 20. januarja 1989. V svoj rodni kraj se je simbolično vrnil s simpozijem oktobra 1990, ki je bil organiziran ob ponatisu prve leposlovne knjige povojne emigracije v Argentini, *Velike črne maše za pobite Slovence*. Leta 1995 je Občina Škofja Loka na pobudo Muzejskega društva Škofja Loka na njegovi rojstni hiši postavila spominsko ploščo. Ob stoletnici rojstva (2003) je bila v Narodni in univerzitetni knjižnici postavljena razstava o njegovem življenju in delovanju. Leta 2009 je bil posthumno imenovan za častnega člana Muzejskega društva Škofja Loka.

Vir:

Helena Janežič: *Življenje in delo Tineta Debeljaka* (objavljeno v Kazimierz Wierzyński *Olimpijski venec*, prevod in uvod Tine Debeljak, Rozina Švent: *Gradivo za bibliografijo Tineta Debeljaka*. Muzejsko društvo Škofja Loka 2009.)

Slikar Anton AŽBE (30. 5. 1862 – 5. 8. 1905)

Slikar Anton Ažbe se je rodil 30. maja 1862 v Dolenčicah v Poljanski dolini. Slikarstvo je začel študirati pri priznanem slikarju Janezu Wolfu. Med 1882 in 1884 je študiral na dunajski akademiji. Leta 1884 se je vpisal na münchensko akademijo in se med šestletnim študijem razvil v izvrstnega slikarja. Njegovo slikarstvo, v katerem je razvil princip barvne kristalizacije, je vne-

slo v slovenski prostor novo kvaliteto in dvignilo slovensko slikarstvo na svetovno raven.

Anton Ažbe je spomladi 1891 v Münchnu odprl zasebno korektorsko šolo, ki je kmalu postala znamenita Ažbetova slikarska šola. Ta šola je postala prava poklicna pedagoška ustanova, v kateri je Ažbe poučeval do sto in več študentov iz vse Evrope in tudi iz Amerike. Ažbe se je uvrstil med najpomembnejše likovne pedagoge v Münchnu. Šola je imela še posebej velik ugled v Pragi, Leningradu in Moskvi, kjer so se porajali zametki modernega evropskega slikarstva.

Pri Ažbetu so se izšolali slovenski impresionisti Rihard Jakopič, Matija Jama, Ivan Grohar in Matej Sternen ter vodilni srbski in hrvaški slikarji. Ažbe je učil in spodbudil plejado ruskih slikarjev, da so postali vodilni v modernem slikarstvu. Omenimo samo Vasilija Kandinskega, pionirja abstraktne umetnosti, in Alekseja von Javlenskega iz avantgardne grupe Blau Ritter. Pri Ažbetu se je učila slikarstva razvpita ekshibicionistka Franzisca (Fanny) zu Reventlow iz münchenske boeme.

Slikar Anton Ažbe je še danes najznamenitejša škofje-loška in slovenska likovnozgodovinska osebnost. Škofja Loka je z njim dobila največjega ambasadorja naše likovne umetnosti.

Slikar Anton Ažbe je umrl 5. avgusta 1905 v Münchnu, kjer je tudi pokopan.

Glavni vir:

Vsebinska utemeljitev pobude za postavitve spominskega obeležja v Alejo znamenitih Ločanov.

Pobudnik poštne znamke Lovrenc KOŠIR **(29. 7. 1804 – 7. 8. 1879)**

Lovrenc Košir, po domače Fojkarjev, se je rodil 29. julija 1804 v Spodnji Luši v Selški dolini. Kot petnajstletnemu dečku mu je oče omogočil študij na gimnaziji v Ljubljani, da bi postal duhovnik. Z odliko je končal gimnazijo in jezuitski licej v Ljubljani. Pota mladega Lovrenca so se po končanem šolanju obrnila drugam. Leta 1828 se je zaposlil kor aspirant pri vojaškem pri-

skrbovalnem uradu v Ljubljani, novembra 1829 pa je dobil službo finančnega uradnika v računskem poštnem oddelku na Dunaju. Od tam so ga premeščali v Milano, Benetke in kasneje v Zagreb, kjer je bil leta 1857 imenovan za namestnika državnega knjigovodje. Leta 1872 je bil v Zagrebu upokojen in se 1875 vrnil na Dunaj, kjer je 7. avgusta 1879 zagrenjen in pozabljen umrl v mestni hiralnici.

Lovrenc Košir je 31. decembra 1835, ko je služboval na Dunaju, visoki cesarsko-kraljevi splošni dvorni komori na Dunaju poslal vlogo s predlogom za plačevanje poštnih storitev. Svetoval je, prvi v Avstriji, da bi z gumirano pisemsko znamko, ki bi jo prilepili na pismo, pošiljatelj pisemske pošiljke dokazal, da je plačal poštnino. Žal je bil njegov predlog maja ali junija 1836 zavrtnjen. Prvo pisemsko znamko na svetu je na pobudo učitelja Rowlanda Hilla 1. maja 1840 izdala angleška pošta. Ta dogodek je Koširja zelo prizadel, saj so zaradi zavrtnitve njegovega predloga pisemsko znamko v Avstriji vpeljali šele leta 1850.

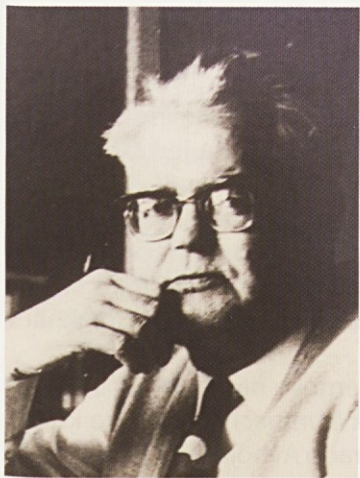
Leta 1874, ko je bila v Bernu ustanovljena Mednarodna poštna zveza, je Košir še zadnjič poslal svoj predlog iz leta 1835 z željo, da bi mu poštno združenje priznalo primat o ideji za poštno znamko, vendar se o njegovem predlogu niso želeli opredeljevati, saj je bil angleški vpliv v združenju zelo močan.

Lovrenc Košir bi za vedno ostal pozabljen, če ne bi začel leta 1939 njegovega dela preučevati znani slovenski filatelista Ferdinand Kobal iz Idrije, ki je bil leta 1949 med ustanovitelji Filatelistične zveze Slovenije in njen prvi predsednik. Na pobudo Filatelističnega kluba Ljubljana je bila avgusta 1949 na Koširjevi rojstni hiši v Spodnji Luši postavljena spominska plošča. Konec tega leta, natančneje 30. oktobra 1949 pa je bilo v Škofji Loki ustanovljeno Filatelistično društvo Lovro Košir Škofja Loka, ki je danes eno najaktivnejših v Sloveniji. Ob stoletnici prve poštne znamke (1950) je avstrijska pošta izdala knjigo, v kateri je bilo Koširju posvečeno posebno poglavje. Ob 200-letnici Koširjevega rojstva je Pošta Slovenije na pobudo Filatelističnega društva Lovro Košir Škofja Loka izdala priložnostno poštno znamko z motivi Koširja, njegove rojstne hiše in detajlom dopisa z njegovim podpisom.

Vir:

Ernst Bernardini: *Lovrenc Košir – Laurenz Koschier, pobudnik poštne znamke*. Filatelistična zveza Slovenije. Ljubljana 2004.

Sociolog Boris ZIHERL (25. 9. 1910 – 11. 2. 1976)

Sociolog, revolucionar in politik Boris Zihler se je rodil 25. septembra 1910 v Trstu, a se je z materjo kmalu preselil v Škofjo Loko, od koder je bila doma njegova mama. Mladost je preživel v Škofji Loki, kasneje je živel v Ljubljani. Leta 1941 je absolviral na Pravni fakulteti v Ljubljani.

Že v gimnaziji se je začel zanimati za družbena vprašanja, postal je član srednješolske sekcije Orjune, leta

1930 se je včlanil v Komunistično partijo Slovenije (KPS). Leta 1934 je bil obsojen po zakonu o zaščiti države in bil štiri leta zaprt v Sremski Mitrovici. Že pred vojno je začel objavljati članke, pod katere se je podpisoval s psevdonimoma B. Ločan in Stanko Dornik.

Na začetku druge svetovne vojne je bil med ustanovitelji Protiimperialistične fronte, kasneje preimenovane v Osvobodilno fronto (OF), kjer je bil član vodstva. Kasneje je bil tudi v vodstvu partizanskega gibanja. Oktobra 1943 se je kot odposlanec udeležil Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju.

Po vojni je postal visok partijski in državni funkcionar, bil je predsednik ideološke komisije Centralnega komiteja KPS in ustanovitelj ter prvi direktor Inštituta za družbene vede v Beogradu. V letih 1950 do 1953 je bil minister za znanost in kulturo Ljudske republike Slovenije. V času, ko je bil minister, se je osebno zavzel za ustanovitev višje gimnazije v Škofji Loki in s tem zagotovil trajno možnost vzgoje loških intelektualcev v domačem kraju. Zavzemal se je za uveljavitev sovjetske umetnosti v prvih letih po vojni in veljal za trdega zagovornika soocializma.

Boris Zihler je bil organizator samostojnega študija sociologije v Sloveniji, najprej pa Filozofski fakulteti v Ljubljani, kasneje pa na Visoki šoli za politične vede (sedanja Fakulteta za družbene vede), kjer je med leti 1964–76 predaval

marksistično filozofijo in sociologijo. Velja za marksističnega teoretika, ki je svoje znanje pri političnem delovanju povezoval s praktičnimi in ideološkimi nalogami komunistične partije. Leta 1958 je postal redni član SAZU in 1975 njen podpredsednik. Umrli je 11. februarja 1976 v Ljubljani.

Po njem so leta 1976 poimenovali Osnovno šolo Borisa Zihlerla za Bežigradom v Ljubljani, ki se je kasneje (leta 1997) preimenovala v Osnovno šolo Bežigrad. Po njem so imenovali škofjeloško gimnazijo - Gimnazija Borisa Zihlerla in postavili pred njo njegov kip, delo domačega kiparja Toneta Logondra. Po demokratičnih spremembah so ime šole spremenili v Gimnazija Škofja Loka, kip pa umaknili v park za šolo.

Za svoje delo je prejel Prešernovo nagrado leta 1950 (za knjigo *France Prešeren, pesnik in mislec*) in 1958 (za knjigo *Književnost in družba*) ter nagrado Avnoja (1972). Leta 1970 ga je občina Škofja Loka imenovala za častnega občana.

Glavni vir:

Enciklopedija Slovenije, zvezek 15, str. 183, Ljubljana 2001, in *Slovenski biografski leksikon*.

Desetar Anton HAFNER (6. 5. 1887 – 16. 5. 1918)

Anton Hafner, po domače Vincencov, se je rodil 6. maja 1887 na Godešiču pri Škofji Loki. Ljudsko šolo je končal v Retečah in se izučil za tesarja. Leta 1911 je odslužil vojsko in se zaposlil v skladišču državnega kolodvora v Šiški pri Ljubljani. Z ženo Angelo sta imela tri otroke.

V začetku prve svetovne vojne je bil Hafner poslan na fronto v Galicijo, kjer je bil dvakrat ranjen. Zaradi

posledic ran je bil od leta 1915 dalje zaposlen kot sprevoznik pri vojaških transportih. Aprila 1918 je bil ponovno vpoklican v vojaško službo v dopolnilni kranjski (slovenski) 17. pehotni polk, ki je bil nastanjen v Judenburgu v Avstriji, kamor je Hafner prispel 23. aprila 1918.

Ob prihodu v Judenburg se je takoj seznanil z najdejavnejšimi vojaki, ki so želeli spremembe v avstrijski vojski (Karel Možina, Matija Grum, Lojze Štefanič, Lojze Rogelj, Bosanec Joso Dautović idr.). V nedeljo, 12. maja, je moštvo izvedelo, da bo v tednu dni odšlo na fronto. Zvečer ob 10. uri je po predhodnih pripravah korporal Hafner vojake pozval k upor, na boj za svobodo in na oborožitev. Vojaški upor je bil sprva uspešen, čez tri dni pa zaustavljen. Vodje so bili postavljeni pred naglo sodišče, kjer so vse priče potrdile, da je bil Hafner pobudnik in vodja upora. V četrtek, 16. maja 1918, je bil skupaj s še tremi obsojenci (Možina, Štefanič in Dautović) ustreljen v Judenburgu. Leta 1923 so posmrtno ostanke vodij judenburškega upora svečano pokopali v grobnici pri sv. Križu na ljubljanskih Žalah, leta 1939 pa prenesli v kostnico žrtev 1. svetovne vojne.

Upori slovenskih vojakov leta 1918 so kljub trenutnemu neuspehu odločilno vplivali na razpad Avstro-Ogrske, saj so zamajali temelje njene vojaške organizacije. Čeravno so bili le člani v verigi nemirov in podobnih dogodkov v monarhiji, so bili sestavni del velikih socialnih in nacio-

nalnih gibanj v Avstro-Ogrski v zadnjem letu vojne, ki so pripeljala do njenega razpada in kasnejšega nastanka samostojnih nacionalnih držav. Slovenija se je po enomesečni samostojnosti oktobra 1918 priključila Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev (t. i. Kraljevina SHS).

Najpoglavitejši vir za opis delovanja desetarja Antona Hafnerja v judenburškem uporu je edini slovenski vojni roman Prežihovega Voranca *Doberdob*, v katerem Voranc Hafnerja opisuje kot *zavednega Slovenca, čigar glas je bil zaupljiv in prepričevalen, bil je naroden in mu je najmočnejše bila slovenska žila*.

Občina Škofja Loka je ob 50-letnici upora v Judenburgu na Hafnerjevi rojstni hiši na Godešiču postavila spominsko ploščo.

Vir:

Petra Svoltjšak: *Vloga Antona Hafnerja v judenburškem uporu* (objavljeno v: *Godešič skozi tisočletje 1006–2006*, stran 101–112. Urednica Judita Šega. Odbor za pripravo tisočletnice Godešiča. Godešič. 2006.)

Škof dr. Andrej KARLIN (15. 11. 1857 – 5. 4. 1933)

Škof dr. Andrej Karlin se je rodil 15. novembra 1857 v Stari Loki. Mašniško posvečenje je prejel leta 1880. Pravo je študiral na rimskem vseučilišču Sv. Apolinarija, kjer je leta 1892 postal doktor cerkvenega in civilnega prava. V Ljubljani je bil gimnazijski profesor in šolski nadzornik. Leta 1900 je postal stolni kanonik in gorenjski arhidiakon, od leta 1905 do 1910 pa je bil ravnatelj Alojzijevišča v Ljubljani.

Dr. Andrej Karlin je bil 21. decembra 1910 imenovan za tržaško-koprskega škofa. Tam je podpiral prizadevanja slovenskega in hrvaškega narodnega preporoda. Odločno se je upiral premestitvam, odstranjevanju in prisiljenim umikom slovenskih duhovnikov in učiteljev, ki so jih izvajale nove italijanske oblasti. V decembru 1919 je moral škof Karlin zaradi italijanskega iredentizma resignirati na svoj položaj in se umakniti v Ljubljano. Z njim je prišlo v Ljubljano tudi več slovenskih dijakov iz tržaške škofije. V Ljubljani je bil do leta 1923 rektor prve slovenske gimnazije, Zavoda sv. Stanislava, in bil med tem časom naslovni škof antične škofije Themischyra.

Msgr. dr. Andrej Karlin je bil 6. junija 1923 imenovan za lavantinskega (mariborskega) škofa, kjer je moral materialno in organizacijsko obnoviti zaradi vojne opustošeno mariborsko semenišče. Pod njegovim vodstvom je bila mariborska škofija leta 1924 izločena iz salzburske metropolije in podrejena neposredno Svetemu sedežu. Škof Karlin je umrl 5. aprila leta 1933 v Mariboru.

Škof dr. Andrej Karlin je bil izrazito ustvarjalen in delaven na različnih področjih. Že med študijem bogoslovja se je uveljavil kot nadarjen pevec in glasbenik. Njegov učitelj je bil skladatelj Anton Foerster. Karlin je eden najvidnejših predstavnikov slovenskega cecilijanstva. Leta 1896 je

postal tajnik Cecilijanskega društva, leta 1904 pa njegov predsednik. Istega leta je postal glavni urednik revije *Cerkveni glasbenik*, v katerem je objavljala številne prispevke. Istega leta je postal tudi predavatelj na ljubljanski Orglarski šoli. Kot šolnik je priredil dva učbenika za nižje razrede srednjih šol.

Objavljala je različne literarne prispevke in bil urednik zbirke *Drobtinice*. Od publicističnega dela omenimo *Zgodovino starega in novega zakona*, znani in priljubljeni vodnik *V Kelmorajn* ter potopis *Po Albanskih gorah*. Bil je tudi soavtor vodnika *Mestna cerkev sv. Jakoba v Ljubljani*. Pri svojem pisanju se Karlin zavzema za narodno samobitnost in za pravično ter urejeno družbo.

Lavantinski škof Karlin se je v Mariboru še posebej posvetil Bratovščini presvetega Srca Jezusovega, ki jo je ustanovil tamkajšnji škof Slomšek. V Karlinovi *Zlati knjigi* (*Liber aureus familiarum slovenicarum Sacratissimo Cordi Jesu consecratarum*), Maribor 1926, 1928, katero je oblikoval arhitekt prof. Jože Plečnik, je vpisanih 21.715 slovenskih družin iz Slovenije, Italije, Avstrije in ZDA.

Škof dr. Andrej Karlin je začel v letih 1924–1926 postopek za beatifikacijo lavantinskega škofa Antona Martina Slomška in je zanj še posebno zaslužen. Škof Karlin je tudi branil in zagovarjal prekmurske duhovnike pred oblastjo ter toleriral prekmursko narečje pri bogoslužju.

Aktivno je sodeloval pri Ljudski posojilnici, Vzajemni zavarovalnici in pri številnih gospodarskih, prosvetnih in delavskih organizacijah v Ljubljani in kasneje v Mariboru.

Pomembno poslanstvo »ljudskega« škofa msgr. dr. Andreja Karlina pa je bila njegova skrb za ljudi, ki so mu bili zaupani v varstvo na naši zahodni in severni narodni meji v težkih vojnih in povojnih časih. Pastoralno, gospodarsko in kulturno delo škofa Andreja Karlina je doseglo kakovostno raven ter je pomembno vplivalo na razpoznavnost škofje-loškega območja in okolice.

Glavni vir:

Utemeljitev pobude za postavitve spominskega obeležja v Alejo zaslužnih Ločanov (2013).

Kip in kifar

Alojzij Pavel Florjančič

O znamenitih Ločanih in Aleji

V uvodu vodnika smo omenili prvega loškega zemljiškega gospoda, freisinškega škofa Abrahama. Zato tudi začenjamo s škofi, ki so dali ime našemu mestu.

Od njih naj še posebej omenimo škofa **Leopolda** (1378–1381) in **Konrada Hebenstreita** (1410–1412), ki sta tragično preminula v Škofji Loki in sta tu tudi pokopana, prvi v nunskem samostanu, drugi v Stari Loki. Konradov naslednik je bil škof **Herman von Cilli** (1412–1421). Bil je naravni, včeraj bi rekli nezakonski, danes pa izvenzakonski sin celjskega grofa Hermana II. Mogočni oče je z njim imel še večje ambicije. Tako bi Herman Celjski »Veliki« poleg imena cesarjevega tasta lahko nosil še naziv papežev oče. Pa je sin prehitro umrl. Za Škofjo Loko je zelo pomemben škof **Filip** (1498–1541), ki je velikopotezno obnovil Loko po uničujočem Kranjskem potresu leta 1511. Slovenskemu bralcu je znan tudi prosvetljeni škof **Janez Francišek** (1695–1727) iz Tavčarjeve *Visoške kronike*.

Dodajmo temu impozantnemu škofovskemu seznamu še domačina **Andreja Karlina** (1857–1933), ki je bil tržaško-koprski in lavantinski (mariborski) škof ter suškega in starološkega župnika, škofjeloškega dekana in gorenjskega arhidiakona **Andreja Glavana**, rojenega leta 1943 v Soteski pri Dolenjskih Toplicah, ki je jubilejnega leta 2000 postal ljubljanski pomožni škof, leta 2006 prvi novomeški škof, leta 2013 pa je postal kot apostolski administrator v Ljubljani predsednik slovenske škofovske konference, torej neke vrste primas Cerkve na Slovenskem.

Škofja Loka je res mesto škofov in škoda, da pri zadnjem preurejanju slovenskih škofij nismo bili na Gorenjskem toliko iniciativni, da bi zahtevali svojo, gorenjsko škofijo, ki bi se še najbolj podala prav Škofji Loki. Tako škofije v Loko nismo dobili. Še več, še škofa nismo znali postaviti v tem mestu škofov, čeprav so že davno v svojo Škofjo Loko prihajali in nekateri iz Stare Loke tudi izšli. V tem se kaže še

ena značilna plat Aleje znamenitih, pravzaprav neznamenitih Ločanov.

Poglejmo še nekaj drugih pomembnih Ločanov. Kot prvega izmed teh bi omenili **Martina iz Loke**, ki je leta 1466 v t. i. *Škofjeloškem rokopisu* prvi zapisal slovenska imena za mesece (prosinec, februar, sušec, mali traven, veliki traven, bobov cvet, mali srpan, veliki srpan, poberuh, listognoj, kozoprsk, grudnen). **Freskant Jernej** in **stavbenik Andrej** iz prve polovice 16. stol., oba iz Loke, sta pustila mnogo svojih žlahtnih sledov na Loškem in daleč izven njega. V naslednjem stoletju je slovel kot pisatelj in znamenit pridigar Ločan **Jernej Basar**, jezuit.

Škofjeloški kapucin, **oče Romuald, Lovrenc Marušič** (1676–1748) je sicer rojen v goriškem Štandrežu, je pa v Loki napisal in uprizoril svetovno znano *Processio Locopolitana*, t. i. *Škofjeloški pasijon*, ki je tudi naše prvo ohranjeno gledališko delo. **Martin Kuralt** (1757–1845), duhovnik, menih, pesnik, knjižničar, svobodomislec in pregnanec ter njegov prednik, »Pravdarski vojvoda« **Jernej Šifrer**, rojen okoli leta 1590, glavni kolovodja loških upornikov, in njegov puntarski potomec, stojita na čelu plejade loških svobodomislecev.

Franc Serafin Pokorn (1861–1940) je leta 1894 napisal »krajepisno zgodovinsko črtico« *Loka*, prvo loško domoznansko monografijo. Pri tem je iz arhivskih virov ustvaril posebno kartoteko z 620 listi. V tem izjemnem opusu z naslovom *Znamenitejše družine in odličnejše osebe staro- in škofjeloške* je obdelal kar 638 oseb. Zanimivo je, da v zbirki ni najti škofjeloškega kapucina patra Romualda. Morda je bil list o avtorju Škofjeloškega pasijona iz kartoteke odtujen, saj si ne moremo predstavljati, da bi ga zagnani škofijski arhivar in domoznanec spregledal.

Prvi, res izčrpni seznam pomembnih Ločanov, je leta 1936 pripravil **dr. Tine Debeljak** v knjigi *Škofja Loka in njen okraj* v prispevku *Kulturni delavci Loškega okraja v preteklosti in sedanjosti*. Začne z učiteljem Wolflinom iz leta 1271 in konča z mladim akademikom »Borisom (Ziherlom) Ločanom«. Med poltretjo stotnijo oseb so naštetih tudi Anton Ažbe, Pavel Blaznik, Tine Debeljak (njega je dopisal urednik Planina), Lovrenc Košir, Boris Ziherl, ki že krasijo našo Alejo. Seveda je še vrsta drugih, ki jih Aleja še čaka, na primer Andrej Karlin, Ivan Doleneč, Ja-

nez Evangelist Krek in številni drugi. Debeljak ne poza-
bi niti žensk, na primer pesnice Lujze Pesjakove, slikar-
ke Anice Zupanc, doktorice Alme Sodnik Zupančeve.
V *Loških razgledih* za leto 1973 je **Roman Savnik** pomemb-
ne rojake Poljanske doline predstavil še izdatneje. Stvari so
se zgoščevale in kar klicale po primerni javni fizični pred-
stavitvi najbolj pomembnih imenitnežev, recimo v Aleji
znamenitih Ločanov. Ta je nato dozorela čez četrto stoletja!
Kako pa smo začeli z njo?

Jeseni leta 1987, tik pred pričetkom šolskega leta, je
v prometni nesreči na avstrijskem Koroškem umrl kipar
Tone Logonder. Ob peti obletnici njegove smrti smo mu
nekateri njegovi prijatelji želeli postaviti spomenik. Portret
zanj je oblikoval njegov mlajši kolega, akademski kipar
Metod Frlic. Postaviti smo ga nameravali v spominskem
parku pomembnih Ločanov, kjer bi delal družbo na primer
Lovrencu Marušiču – patru Romualdu, dr. Tinetu Debelja-
ku, dr. Pavletu Blazniku, kakor je bilo ob priliki naše pobu-
de zapisano v časopisu *Gorenjski glas* 16. oktobra 1992.

Alejo smo si zamislili ob poti, ki pelje izpred sedanje
zgradbe upravne enote proti Škofjeloškemu gradu. Lažje
reči kot doseči, še zlasti ker gre za javno zadevo. Stvar se
je vlekla, zato smo leta 1997, ob desetletnici Logondrove
smrti, začeli zbirati denar za spomenik, saj ga od občine
nismo mogli pričakovati, ker smo jo, po njihovem mne-
nju, preveč obremenjevali s praznovanjem 60-letnice
Muzejskega društva, ki smo jo praznovali prav to leto. Od
57. donatorjev smo zbrali 542.000 slovenskih tolarjev. Fr-
ličev portret Toneta Logondra je še isto leto odlil mojster
Kamšek iz Komende. Tudi kamen za podstavek smo našli.
Steber iz domačega kamna, škofjeloškega konglomerata,
ki je izviral iz Strahlovega starološkega gradu, je podarila
gospa Rezka Berčič z Veštrskega polja. Dali smo ga peskati,
po Frličevem predlogu pa ga je obdelal ljubiteljski kamno-
sek Rajko Bernik. Naj pri tem povemo, da je Frlic na novo
kreiral Logondrov portret. Prvotnega, realističnega izpred
petih let, je podaril Logondrovi družini, zato je bil pri aktu-
alnem lahko bolj avtorski.

Muzejsko društvo Škofja Loka je našo pobudo podprlo
skupaj s predlogom dr. Branka Berčiča, da se v Aleji zna-
menitih Ločanov čim prej postavi še obeležje dr. Pavletu
Blazniku. Istočasno smo občino zaprosili za arhitekturno

rešitev spominskega in krajinskega parka med Poljanskimi vrati in Škofjeloškimi gradom tako, da bo tam moč tudi v bodoče postavljati obeležja znamenitim osebam. Ker nismo nikjer dobili dovoljenja za postavitev, je naposled prostor zanj ponudil starološki župnik msgr. Andrej Glavan ob novozgrajeni poslovilni vežici v Stari Loki. Načrt za postavitev je leta 1998 pripravil arhitekt Aleš Hafner.

Morda je to spodbudilo občino, pa še koga, da se je premaknilo. V začetku leta 1999 smo iz občine dobili idejni projekt Aleje znamenitih Ločanov, ki ga je izdelal arhitekt Vili Eržen. Za prvih deset portretov je bil predviden prostor v Šolski ulici ob Osnovni šoli Peter Kavčič (sedaj Osnovna šola Škofja Loka-Mesto). Za kasneje je bil predviden prostor za širitev na drugi, parkovni strani s paviljonom, ki so ga, žal, kasneje podrli, gostinsko teraso z ograjo pa agresivno potisnili do roba ceste. Spomladi 1999 je skupina odbornikov pripravila seznam pomembnih Ločanov, katerih obeležja bi bila uvrščena v Alejo. Dr. Branko Berčič je naredil seznam desetih strokovnih pisateljev in desetih leposlovnih pisateljev, pesnikov in dramatikov, Vinko Demšar seznam 35 zgodovinarjev, geografov, politikov idr., Alojzij Pavel Florjančič devet naravoslovcev, znanstvenikov in inovatorjev, dr. France Štukl pa dvanajst pomembnih likovnih umetnikov. Po razpravi v širšem krogu smo kot primerne za Alejo izbrali naslednje osebnosti po abecednem redu: slikar **Anton Ažbe**, zgodovinar **dr. Pavle Blaznik**, literarni zgodovinar **dr. Tine Debeljak**, publicist in humanist **Ivan Dolenc**, pesnik **Cvetko Golar**, slikar **Ivan Grohar**, desetar **Anton Hafner**, botanik **dr. Fran Jesenko**, urednik **Andrej Kalan**, škof **dr. Andrej Karlin**, pobudnik poštne znamke **Lovrenc Košir**, socialni delavec in politik **dr. Janez Evangelist Krek**, kipar **Tone Logonder**, slikar **France Mihelič**, geograf **France Planina**, biolog **dr. Ivan Regen**, slikar **Gabrijel Stupica**, slikar **Ive Šubic** in pisatelj **Ivan Tavčar**. Devetnajst favoritov iz prostora nekdanjega Loškega gospostva oziroma velike komunalne občine Škofja Loka ali današnje upravne enote. Ko so se občine po novem razdružile, so nam kasneje nekateri očitali, da posegamo na »njihov« teritorij.

Županstvo je končno prižgalo zeleno luč, v odločilnih trenutkih sta nam najbolj pomagala podžupan Stan Rupnik in vodja sektorja za družbene dejavnosti Jure Svobljšek. Slednji je zaslužen tudi za to, da smo za vsak kip

posebej izbrali drugačen kamnit podstavek in tako dobili še zbirko slovenskih kamnov. Do te ideje je prišlo, ker so ob bližnji šoli začeli postavljati kamnite bloke različnih kamnin kot spremljevalno dejavnost njihove popularne vsakoletne razstave mineralov in fosilov. Na svetega Petra in Pavla dan, 29. junija 2000, je bilo postavljeno prvo obeležje v Aleji znamenitih Ločanov.

Za Logondrom je Občina Škofja Loka stroške za postavitve obeležij začela vnašati v letni proračun, z normativnimi akti pa je začela izrivati Muzejsko društvo pri odločanju. Ta pot se je izkazala za zgrešeno, saj se je odločanje o tem, kdo bo v Aleji, preneslo od stroke k politiki. Občinska komisija, ki je odločala, kako in kdo pride v Alejo, je bila sestavljena po strankarskem ključu in se je spreminjala glede na rezultate volitev. Vedno bolj je postajalo pomembno, v kateri politični tabor bi lahko spadal aktualni kandidat za Alejo. Župan pa je moral paziti, da se ne bi zameril potencialnim volivcem.

Naslednje leto je bil na vrsti za postavitev obeležja geograf **France Planina** ob stoletnici njegovega rojstva. Dva ugledna odbornika Muzejskega društva sta menila, da Frličevi portreti niso primerni za javni prostor, saj sta jih pojmovala kot nekakšne karikature portretirancev in so lahko nespodobne zanje in žaljive za sorodnike. Tudi naj ne bi bilo prav, da postane Aleja Frličeva galerija. Najbolje naj bi bilo, da postavimo v Alejo kar Logondrov portret profesorja Planine, ki je razstavljen na Škofjeloškem gradu. Kasneje pa se mu lahko pridruži v Aleji še tamkajšnji kip dr. Pavleta Blaznika, istega avtorja. Pa še ceneje bo, in portreti bodo taki, kakor se spodobi. Dve muhi na en mah! Ni kaj, zelo gorenjsko, kar rovtarsko. Zato smo šli do profesorjevega sina Janeza Planine in do njegove žene Ljudmile in ju povabili v kiparjev atelje na Malenskem vrhu, da bi se prepričala, ali je Frlic res problematičen avtor.

Kiparja smo zalotili pri zaključnem delu v glini. Na polici je stala vrsta povečanih fotografij portretiranca in tudi Logondrov mavčni portret Franceta Planine, sposojen iz Loškega muzeja. Gospa Ljudmila je kar mimo slednjega planila k sveži kreaciji na stojalu in zaklicala: »Saj to je naš atek!« Druga ovira je bila s tem preskočena in 28. septembra 2001 je bilo odkrito obeležje prof. Planine, v Kašči na Spodnjem trgu pa je bil posvet o njem in predstavitev njegove bibliografije.

Za podstavek smo izbrali «hotaveljski marmor», domač kamen, ki se še najbolj prilega geografu in domoznancu.

Leta 2002 je bil za Alejo na vrsti slikar **Ive Šubic**. Umetniško liberalno lvetovo sorodstvo je bilo zadovoljno z avtorjem in mu pustilo popolno umetniško svobodo. Ko je bila po žlahtnem in ognjevitem slavnostnem govoru pesnika Toneta Pavčka potegnjena s kipa škofjeloška zastava in je pod žarometom zasijal, nekoliko po kubistični maniri oblikovan lvetov obraz, so se nekateri za kratek čas negotovo spogledovali med seboj. Sledil je aplavz in ogled. Noben kip poslej ni imel dan po odkritju toliko obiskovalcev kot lvetov. No, so ga pač mnogi poznali. Tudi sam sem se z njim spoprijateljil, zanj sem vedel že kot otrok, ko sem prebiral šolske učbenike in Cicibana.

Prav ob koncu njegovega življenja sem bil kar nekajkrat pri njem, saj smo se v Rudniku urana Žirovski vrh domeniili, da odhajajočemu direktorju podarimo – kaj drugega kot – Šubičevo sliko. Že prejšnjemu direktorju je narisal imenitno veduto Poljanske doline z Visokim v ospredju v toplih, jesenskih barvah. Tokrat smo se dogovorili za isti motiv, vendar v snegu. Še svežo sliko, zame eno najlepših lvetovih del, smo drugi dan popoldne na poslovilni slovesnosti v Gorenji vasi predali direktorju. Prav takrat je neda leč stran, v Škofji Loki, prenehalo biti veliko srce velikega človeka, Iveta Šubica. Galerije slovenskih škofov, za katero smo se že dogovarjali, pa ni uspel končati. Saj jo je ko-

Ob izidu imenitne knjižne monografije, Ive Šubic, slikar Poljanske doline smo 9. marca 2013 odborniki Muzejskega društva skupaj s slikarjevimi sorodniki položili cvetje pod slikarjevo spominsko obeležje.

maj začel. Nanjo spominja le prvi v njej, škof Ignacij Mrak (1810–1901), rojen v Ivetovi Hotovlji pri Poljanah. Bil je kot drugi marquettski škof naslednik Ireneja Friderika Barage. Sliko škofa Mraka je Ive naredil za župnijsko cerkev sv. Martina v Poljanah v uteho, saj mu tako zelene velike freske nove poljanske cerkve ni bilo dano ustvariti.

Leto 2003 je bilo posvečeno 200-letnici sekularizacije freisinškega loškega gospostva. In prav tega leta je bila tudi stoletnica rojstva **dr. Pavleta Blaznika**, največjega poznavalca tega gospostva. Da je na vrsti za Alejo prav on, ni bilo dvoma. V tem času je postal zelo naklonjen Aleji in kiparju Frlicu tudi tedanji loški župan Igor Draksler. Tudi tovarišija se je s tem strinjala. Blaznikov kip smo dali v delo zopet kiparju Frlicu. Blaznikovo hčer Marijo in njene ga moža Andreja Leskovarja smo peljali pokazat osnutek. Z njim sta bila zelo zadovoljna. Za podstavek smo izbrali najbolj soliden slovenski kamen, »pohorski granit«, ki ga je kipar klasično obdelal, kakor se je spodobilo za akademsko klenega patriarha škofjeloškega Muzejskega društva. 24. oktobra 2003 smo v Aleji slavnostno odkrili Blaznikovo obeležje, v Kašči pa predstavili njegovo natisnjeno bibliografijo. Med 10. in 12. decembrom 2003 je Škofji Loki potekal mednarodni znanstveni simpozij o 200-letnici sekularizacije na Slovenskem, ki smo ga pripravili skupaj s Zgodovinskim inštitutom Milka Kosa znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Na predvečer stodesete letnice rojstva dr. Pavleta Blaznika smo se 27. junija 2013 odborniki Muzejskega društva z njegovo hčerko Marijo in možem Andrejem Leskovarjem spomnili našega prvega predsednika.

Ob tem dogodku je potekalo v Loki še več drugih prireditvev, med njimi naj omenimo mednarodno razstavo Zamorc s krono avtorja Petra Hawline, ki je bil zaslužen, da je posvetovanje prišlo v Škofjo Loko. Naslednje leto je o tem izšel pomemben, dvojezični Blaznikov zbornik z referati s tega posvetovanja. A to leto (2003) je bila tudi stoletnica rojstva še tretjega loškega podnunca, **dr. Tineta Debeljaka**, »Neznanega moža«, kakor je bilo napisano pod njegovim portretom, ki je po drugi vojni visel v muzeju na Škofjeloškem gradu. Slednjega ni bilo do nedavna primerno niti omenjati. Če pa že, skrajno negativno, čeprav je bil prav dr. Debeljak, povojni begunec, najpomembnejši kulturni ustvarjalec pred drugo svetovno vojno, v eksilu pa tudi po vojni.

Kaj storiti, da bi vendarle stali skupaj ti trije pomembni stebri loške kulturne zgodovine? V občinskem proračunu je bilo denarja za en kip, pa še za tega se je vedelo, da bo to dr. Blaznik. Po drugi strani pa prejšnje vodilne politične strukture in njihovi privrženci niso hoteli niti slišati o Debeljaku. Ker pa so želeli, da pride v Alejo tudi Boris Ziherl, ki je pri Muzejskem društvu »izpadel« iz prvokategornikov Aleje, je bilo dano vedeti, da ne bi bili proti Debeljaku v Aleji, če bi vanjo vendarle lahko prišel Ziherl, ki je postal napoti gimnaziji in je bil od njenega vhoda nespodobno umaknjen za šolo in tam čakal nemile usode. Ker smo bili mnenja, da je bolje kipe ohranjati kakor pa odstranjevati, poleg tega pa je bil Ziherl vendarle zaslužen za ustanovitev gimnazije v Škofji Loki, smo sklenili kompromis; tako Debeljaka kakor Ziherla v Alejo! O tem so se in se še krešajo iskre, saj smo poslušali prigovore zaradi »kravje kupčije« in o vstopu Ziherla skozi stranska vrata v Alejo.

Ob pripravah na Debeljakov jubilej je že leta 2000 prišel iz Argentine njegov sin Tine Debeljak ml.. Z njim smo se pri Debeljakovem nečaku Janezu Debeljaku – Jančeuju v junij rojstni hiši dobili Peter Hawlina, Jure Svolfjšak in podpisani ter pripravljali program za jubilejno leto. Vedeli smo, da iz občinskega proračuna lahko računamo le za eno obeležje, za leto 2003 pa je vnaprej določen že Blaznik. Tudi iz Argentine denarja ne bo, saj jih tam pesti finančna kriza. Pa vendar se je zgodil še en argentinsko-slovenski čudež. Direktor Papirnice Goričane Andraž Stegu je pomagal poravnati stroške za obeležje. Debeljakov vnuk Marko Vombergar pa je poskrbel, da je prišel črni apnenec iz argentinske Loma

Negre, ki ga je kipar oblikoval kot argentinsko solzo na kamnu Debeljakovega domačega Kamnitnika. Napočil je 25. november 2003, ko se je v Škofjo Loko, sicer posthumno, slovesno vrnil dr. Tine Debeljak. Na Škofjeloškem gradu je bila odprta razstava o njem, Sem senca zapuščena, ki jo je pripravila Narodna in univerzitetna knjižnica iz Ljubljane s sodelovanjem loških ustanov: Loškega muzeja, Muzejskega društva in arhiva. Zatem je sledila spominska maša, ki jo je v župnijski cerkvi sv. Jakoba daroval ljubljanski nadškof in metropolit (danes kardinal) dr. Franc Rode. Sledilo je odkritje obeležja, ki so ga odkrili Debeljakovi hčerki Metka Debeljak Vomberger in Jožekja Debeljak Žakelj, pravnukl Ivan Jose Vomberger, donator Andraž Stegu, župan Igor Draksler in predlagatelj Janez Debeljak. Kip je blagoslovil dr. Franc Rode. Slavnostni govornik je bil pisatelj Zorko Simčič, letošnji Prešernov nagrajenec. V glasbenem delu je igral mestni pihalni orkester, pel pa Akademski pevski zbor sv. Cecilije iz Ljubljane, ki ga je vodil Debeljakov vnuk Ivan Jose Vomberger, kot solist je zapel Marko Fink, argentinski Slovenec. Moderator prireditve je bil Jure Svolfjšak, ki je bil eden najzaslužnejših za ta Debeljakov dan. Zaključno dejanje je bilo v Kašči, kjer je dr. Denis Poniž predstavil knjigo Črni Kamnitnik/Loma Negra, ki jo je Muzejsko društvo izdalo skupaj z Založbo Družina. Uredil jo je in zanjo prispeval

Prav tako smo se odborniki Muzejskega društva letos, 26. aprila 2013 s sorodniki spomnili drugega podnunca, dr. Tineta Debeljaka. Sklenili smo, da bomo to tradicijo nadaljevali.

fotografije Debeljakov vnuk Marko Vombergar. To je bil velik dan za Škofjo Loko in za vso Slovenijo.

Za leto 2003 lahko rečemo, da je pomenilo vrh projekta Aleje znamenitih Ločanov. Vanjo smo v štirih letih postavili pet spomenikov, med njimi vse tri znamenite podnunce, dr. Blaznika, dr. Debeljaka in prof. Planino.

Nato se je začelo resno nagajanje, ki se je pravzaprav pričelo že ob postavitvi kipa dr. Tinetu Debeljaku. Po slavnosti sem namreč enemu od tovarišev omenil, da imamo prostor poleg Debeljaka rezerviran za velikega loškega humanista Ivana Dolenca (1884–1971), ker spada poleg in ga nameravamo postaviti tja v naslednjem letu, ob 120-letnici njegovega rojstva. Bil je namreč doyen profesorskega ceha, posledično tudi Muzejskega društva in Loškega muzeja, pa kajpak trojice podnunciev. Nagovorjeni me je kratko zavrnil, češ da so pri Debeljaku popustili, pri Dolencu pa ne bodo! In to kljub temu, da so ta čas že pripravljali Ziherla v Alejo. S tovarišijo in Frlicem smo se namreč že dogovorili, da ne bi Ziherlovega kipa izza gimnazije predstavljali v Alejo, ampak bi kipar Ziherla na novo in to brezplačno modeliral, da bi v Aleji stala obeležja istega avtorja. Tako smo že 28. januarja 2004 na iniciativo in s predlogom Zveze združenj borcev za vrednote NOB Škofja Loka postavili v Alejo spominsko obeležje **Borisa Ziherla** na podstavek iz travertina, zrelega lehnjaka z Jezerskega, ki smo ga dobili iz Marmorja Hotavlje. Sedaj Ziherl visoko zre po Aleji ob šoli, s katero je Škofji Loki bistveno pomagal do gimnazije.

Istega leta, 10. junija 2004, smo na pobudo Filatelističnega društva Lovro Košir Škofja Loka in Muzejskega društva postavili obeležje pobudniku poštne znamke **Lovrencu Koširju** ob 200. letnici njegovega rojstva in 125-letnici smrti. Kipar ni razpolagal z zadostnim slikovnim gradivom, zato je Koširja upodobil inovativno ploskovno kot znamko na pismu, kar marsikomu ne ugaja. Kamen za podstavek, gradaški apnenec, smo dobili pri kamnoseku Borisu Udovču iz Nakla.

Ob tej priložnosti sta bili v Kašči in v hotelu Transturist odprti filatelistični razstavi, domača Lokafila 2004 in mednarodna Europhila 2004. Na spremljevalnem mednarodnem simpoziju o Lovrencu Koširju je bil predstavljena tudi slovenska izdaja knjige *Lovrenc Košir – Laurenz Koschier, pobudnik poštne znamke* dr. Ernsta Bernardinija iz Avstrije.

Dne 11. novembra 2005 smo odkrili spominsko obeležje slikarju **Antonu Ažbetu**. Kipar Metod Frlic je spomenik zasnoval na nizkem podstavku, pred katerim se mora opazovalec portretirancu nehote prikloniti, če ga hoče dobro videti v obličje in ga s tem počastiti. Portret na paleti inovativno in igrivo predstavi bohemskega slikarja in velikega likovnega pedagoga.

Polirana površina z napisom imitira Ažbetovo slikarsko teorijo »kristalne krogle«. Po kamen za podstavek smo šli neposredno v Oplotnico in ga na poseben način uspeli dobiti, čeprav je pridobivanje našega najlepšega kamna tam že dolgo ustavljeno. Ker računa nismo mogli dobiti, tudi stroškov nismo dobili povrnjenih.

Deveto obeležje v naši Aleji je bilo postavljeno 12. oktobra 2006 desetniku **Antonu Hafnerju**, vodji upora slovenskih vojakov v Judenburgu leta 1918. Leta 2006 so na Godešiču, kjer je bil Hafner rojen, praznovali tisočletnico prve omembe vasi. Ob bogatem, celoletnem programu prireditvev, med drugim so izdali obsežen zbornik *Godešič skozi tisočletje 1006–2006*, je odbor za pripravo praznovanja tisočletnice Godešiča na predlog domačina Andreja Jenka predlagal, da se v Alejo znamenitih Ločanov postavi spo-

Kip Antonu Hafnerju so odkrili, župan Občine Škofja Loka Igor Draksler, avtor kipa akademski kipar Metod Frlic in obrambni minister RS, Karel Erjavec.

minsko obeležje Antonu Hafnerju. Slavnostni govornik ob odkritju obeležja je bil Karel Erjavec, minister za obrambo RS, asistiral pa je častna straža Slovenske vojske. Zgodovinarica Petra Svoltjšak je predstavila pomen Antona Hafnerja v judenburškem upor, v kulturnem programu so sodelovali kvintet trobil Slovenske vojske, godeški ansambel Jaz pa ti in pihalni orkester Škofja Loka, pod taktirko Iva Guliča.

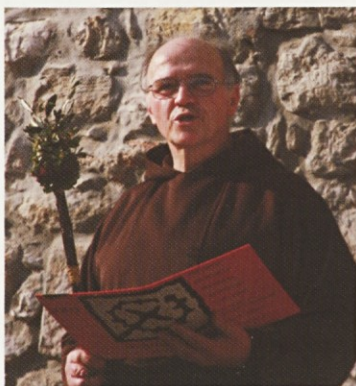
Leta 2007 je bil predviden za Alejo tržaško-koprski in lavantinski (mariborski) škof **dr. Andrej Karlin**. Predlog zanj je za 150. obletnico njegovega rojstva pripravil Klemen Karlin z drugimi škofovimi sorodniki. Vlogo je podprlo tudi Muzejsko društvo. Osnutek za doprsni kip je, kot za vse do tedaj, pripravil Metod Frlic. Nepričakovano pa se je pojavila tudi vloga za botanika dr. Frana Jesenka. Protikandidat je bil sicer kot vrhunski strokovnjak in pionir varovanja okolja tudi med favoriti Muzejskega društva. Zaplet je prišel prav, ali pa je bil celo spodbujen, saj so novi koalicijski partnerji v občinskem svetu nasprotovali postavitvi »klerika« Karlina v Alejo. Eden od »zaresnih« svetnikov je na občinski seji izjavil, da naj ga kar njegovi postavijo pri sebi, ob cerkvi. Kakor da duhovniki ne bi stoletja skrbeli za kulturo in izobraževanje Slovencev ter tako poskrbeli za naš narodnostni obstoj, tako kot se je zanje na obeh narodnih mejah zavzemal in jim pomagal tudi starološki rojak, škof Karlin! In, kakor da več kot polovica vernih Ločanov, ne bi bila enakopravna! Župan očitno ni želel tvegati in obe vlogi sta bili zavrjeni z obrazložitvijo, da Aleja ni urbanistično urejena. Po sedmih letih Aleja znamenitih Ločanov še vedno ni dobila svojega zadnjega člana, škofa Karlina. Še vedno čaka, da bo postavljen. Pa verjetno ne več tukaj. Saj se je Aleja z novim pravilnikom, ki je še slabši kot prejšnji, preimenovala, sedaj se imenuje Aleja zaslužnih Ločanov. Škof Karlin pa očitno ne sodi vanjo. Zato z njim simbolično virtualno zaključujemo Alejo znamenitih Ločanov, ki se je s tem imenom tudi začela. Za obe pa velja: Aleja brez škofa v njej je kakor Škofja Loka brez prvega dela svojega imena!

Aleja je torej danes še vedno taka, kakor je bila pred sedmimi leti, urbanistično neurejena ali urejena, kakor se komu zazdi. Za tiste, ki so na razpisu za Alejo zaslužnih Ločanov letos izbirali kandidata, je očitno sedaj urejena. Tudi letos je bil med kandidati za Alejo škof Karlin. Seveda je ponovno padel skozi sito, saj je bilo pred tem na župan-

stvu vpricho podpisanega povedano, da bo v Aleji naslednje obeležje postavljeno zdravniku Viktorju Kocijančiču. Zdravnik Viktor Kocijančič je bil po mnenju združenja za ohranitev vrednot NOB »najmarkantnejši« talec! Slava mu, kakor tudi drugim devetinštiridesetim. Pa vse spoštovanje zdravniku, saj kot loški pionir protialkoholne lige in ustanovitelj zdravstvenega doma Škofja Loka res zasluži mesto v njej. Zato sem zanj sam poskrbel še en značilen škofjeloški kamen, škofjeloški apnenec z rožencem, s katerim je sicer zgrajena tudi ograja okrog Kocijančičeve vile. Ker sem predvideval, da bo obeležje Kocijančiču postavljeno 9. februarja 2014, ko bo minilo sedemdeset let od streljanja talcev za Kamnitnikom, sem naivno mislil, da bo letos vendarle prišel na vrsto škof Karlin, ko se spominjamo osemdesetletnice njegove smrti. Člani odbora za družbene dejavnosti, nezavedni talci politike, niso imeli druge izbire kot da so najbolj primernega kandidata izločili, potrdili pa dogovorjenega Kocijančiča in dodali še enega zaslužnega zdravnika, zobozdravnika dr. Jožeta Ranta, da bi stvar ne bila preveč prozorna.

Zbogom, Aleja znamenitih Ločanov, in pozdravljena, Aleja zaslužnih Ločanov!

Zahvala

Jure Svolfjšak v vlogi napovedovalca pri uprizoritvi Škofjeloškega pasijona leta 2009.

Zahvaljujem se mnogim, ki so imeli razumevanje za Alejo, spodbujali njeno rast in ji pomagali, le nekaj njih smo omenili. Posebej bi se rad zahvalil Juriju Svolfjšaku, ki je vseskozi živel z Alejo in zanjo, kjer sem omagoval, je poprijel on. In hvala, kajpak, mojim domačim, ki so z mano delili dobro in slabo kar se je dogajalo z Alejo.

Pripis

Malce stran od Aleje znamenitih Ločanov je v tem času skoraj neopazno zrasla kapela Jezusovih blagrov, ki jo je v Papirnici postavil domačin Janko Žagar, duhovnik v pokoju. Za oltarno sliko sta mu kranjska slikarja Vinko in Marko Tušek narisala devetnajst ljudi, ki so vplivali na Jankovo osebnost, življenje in delo. Devetnajst oseb, toliko, kolikor šteje izbrani seznam znamenitih Ločanov za Alejo. In v tej, papirniški Aleji, sta tudi škof dr. Andrej Karlin in zdravnik Viktor Kocijančič. Naključje ali videnje, Bog ve!

1. Pesnik France Balantič, 2. blaženi Lojze Grozde, 3. škof Friderik Irenej Baraga, 4. bogoslovec Matevž Krmelj, 5. škof Gregorij Rožman, 6. starološki župnik Ivan Veider, 7. duhovnik Franc Krašna, 8. pesnik in duhovnik Filip Trčelj, 9. zdravnik in talec Viktor Kocijančič, 10. blažena Mati Terezija, 11. svetnica Edith Stein, 12. svetnik Maksimilijan Kolbe, 13. blaženi Karl Leisner, 14. škof Andrej Karlin, 15. škof Anton Vovk, 16. oče Peter Žagar in mati Katarina Žagar, 17. duhovnik, misijonar Rudolf Besel, 18. prof. Lambert Ehrlich, 19. papež Janez Pavel II.

MESTNA
knjižnica
10 KRANJ

Defile Pasijonske konjenice skozi Alejo, marca 2012

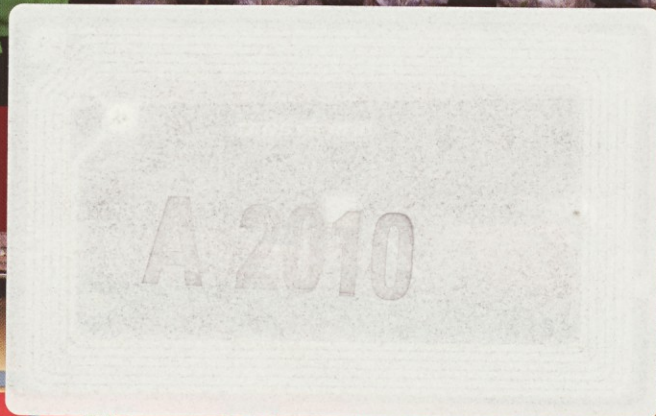
ALEJA ŽIVI

Aleja je človeška arterija Loke in Ločanov. Tu je igralnica malčkov, srečanja in počitek njihovih mamic, pot šolarjev in odmor učiteljic, mimo hitijo bralci knjig, jo ogledujejo obiskovalci, tu je korzo meščanov, pot do tržnice in mesečnega sejma v kasarni, pot pasijona in zadnja pot k večnemu počitku. Odkritje novega obeležja je vsakič velik kulturni in družabni dogodek. Na sliki je eden najbolj sijajnih iz leta 2006. Naslednji bo leta 2014. Naj bodo presledki čim krajši, da bo Aleja še bolj živa, še bolj prijazna.

ALEJA ŽIVI

Aleja je človeška arterija Loke in Ločanov. Tu je igralnica malčkov, srečanja in počitek njihovih mamic, pot šolarjev in odmor učiteljic, mimo hitijo bralci knjig, jo ogledujejo obiskovalci, tu je korzo meščanov, pot do tržnice in mesečnega sejma v kasarni, pot pasijona in zadnja pot k večnemu počitku. Odkritje novega obeležja je vsakič velik kulturni in družabni dogodek. Na sliki je eden najbolj sijajnih iz leta 2006. Naslednji bo leta 2014. Naj bodo presledki čim krajši, da bo Aleja še bolj živa, še bolj prijazna.

Kranj

P GORENJSKA

zgodovina

VODNIK po Aleji znamenitih Ločanov

929 (497.4škofja Loka)

091312864

COBISS o

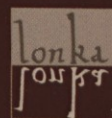

e-pošta: info@mdloka.si

spletna stran: www.mdloka.si

MUZEJSKO DRUŠTVO ŠKOFJA LOKA

MEMORABILIA

LOCOPOLITANA